

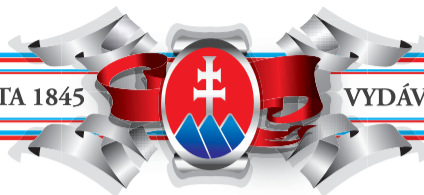
SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
20/2018
19. máj 2018

Cena 0,50 €

Ludo Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

KAVIARENSKÁ OPTIKA
SAMOZVANÝCH ELITÁROV
Strana 4.

TRINÁSTY DŮCHODOK
VŠETkým SENIOROM
Strana 5.

POLITOLÓG ROMAN MICHELKO
- ZA OPOUNOU POLITICKEJ KRÍZY
Strana 6.

BRUTÁLNA POPRAVA
A HĽADANIE SÚVISLOSTÍ
Strana 8.

SPISOVATEĽ MARTIN KUKUČÍN
- PRÍBEH VEČNÉHO PŮTNIKA
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Krátke trvanie Fondu na podporu kultúry národnostných menšín a ešte kratšiu históriu jeho výziev na podávanie žiadostí o pridelenie finančných príspevkov formou dotácie alebo štipendia sprevádzajú odporne praktiky a zahanbujúca prax tých, čo sú priamo „pri koryte“, a tiež tých, čo bez štipky hanby – zato však s obrovskou dávkou bezohľadnosti a špekulácie v nereálnych projektoch zneužívajú systém štátnych dotácií a využívajú ho na vlastný prospech a obohacovanie. Nehovorím z brucha. Osobne poznám niekoľkých tzv. cigánskych prominentov či rómskych lídrov, ktorí predtým dlhé roky takto parazitovali na grantoch MK SR a teraz, keď im Maďarič narazil ďalší zlatonosný sloj, si doslova hovejú obrastajúc lojom...

Prepáčte, ale nemôžem byť v tejto záležitosti nezaujatý. Jednak sa sám hlásim k národnostnej menšine a ako predstaviteľ najstaršieho umeleckého spolku na Slovensku – Umeleckej besedy slovenskej (1921), ktorá je ako občianske združenie vitálne závislá aj od podpory programov a dotácií na kultúru, od roku 1995 som sa mal neraz možnosť presvedčiť, ako a komu sa peniažky z rezortu odkotúľali.

Ako starosta a štatutár UBS už šesť rokov vypisujem a podpisujem žiadosti, aby vyše stotrisť vytvarných umelcov v tomto združení získalo akú-takú podporu na zmysluplnú prezentáciu svojich tvorivých aktivít. V ministerskom archíve presne evidujú, koľko peňazí UBS za tie roky na kolektívne výstavy dostala. Odkedy existuje Fond na podporu umenia – ani cent! Zo šiestich žiadostí v ostatných dvoch rokoch „komisári FPU“ všetky zamietli! Pritom si spolok pripomína deväťdesiate piate výročie vzniku, vydal obsiahlu Pamätnicu UBS, pripravil v bratislavskom Dome umenia (NOC) aj v iných renomovaných slovenských galériách a inštitútoch SR v zahraničí niekoľko skutočne reprezentatívnych výstav a vytrvalo aj „so zatatými zubami“ rozvíjal ďalej štvrtstoročnú tradíciu tvorivých sympózií a medzinárodných plenérov.

Nebudem sa rozširovať o každoročnej administratívnej šikane pri vyplňaní potrebných listov, aby sa pracovníci fondu cítili užitoční, o dvadsaťeurových poplatkoch za zaevidovanie každej žiadosti. Len nech už konečne prestanú tie kamarátske, odporne kádruvačky, elitárske pridelenie a rozdeľovanie na rovných a rovnejších. A nedajbože, aby ste mali v názve čosi slovenské, aby ste mali čosi s tradíciou a so Slovenskom...

Emil SEMANCO

R - 2018040

ISSN 0862-8823
20
9 770862 882007

Členské štáty strednej a východnej Európy prídu o miliardy z rozpočtu Viac migrantov namiesto grantov

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Pred štrnástimi rokmi došlo k najväčšiemu rozšíreniu Európskej únie. Do spoločenstva pribudlo deväť štátov strednej a východnej Európy vrátane Slovenska. Ich nižšia ekonomická úroveň v porovnaní s pôvodnou zostavou členských štátov sa zohľadnila pri čerpaní peňazí z európskeho rozpočtu. Kritériom bola totiž výška HDP na osobu, čo však v novom návrhu od Európskej komisie na roky 2021 až 2027 už zrejme nebude platiť.

Za predchádzajúce sedemročné rozpočtové obdobie Slovensko ako čistý prijímateľ peňazí z tohto rozpočtu dostalo štrnásť miliárd eur. O časť prijímaných peňazí môžeme podľa spomínaného návrhu prísť či už v rámci nižších dotácií pre poľnohospodárov, kde sa hovorí o škrtoch až do výšky piatich percent, alebo peňazí súdržnosti, ktoré poznáme skôr pod pojmom kohézne fondy, ktoré sa majú krátiť až o sedem percent. Pritom nemôžeme hovoriť, že by tieto vyššie objemy peňazí z európskeho rozpočtu putovali len na investičné potreby nových členských štátov, viac sa ušlo aj zahraničným firmám, ktoré podnikajú na území spomínaných štátov a využili značnú časť z čerpaných peňazí.

O tom, že v európskom rozpočte bude po odchode Británie menej peňazí, sa však vedelo. Preto sme spolu s ostatnými štátmi Vyšehradskej štvorky navrhovali všetkým členským štátom Únie príspevky skôr zvýšiť, s čím sa doteraz nesúhlasilo.

ZMENA MECHANIZMU

Európska komisia pri návrhu európskeho rozpočtu prekvapila z viacerých dôvodov. Aj napriek odchodu Británie zvýšila v ňom celkový objem peňazí o päťdesiat miliárd eur na celkový objem 1,14 bilióna eura, čo je viac ako

percento HDP Únie. Zároveň však zmenila mechanizmus ich prerozdelenia, keď namiesto spomínaného HDP na osobu sa budú uplatňovať politické kritériá, akými sú dodržiavanie zásad právneho štátu, nezamestnanosť mladých a tiež vyššia podpora južných krajín – Grécka, Španielska, Talianska a niektorých regiónov Francúzska, ktoré boli najviac postihnuté finančnou krízou spôsobenou organizovanou migráciou, na ktorej sa štáty Vyšehradskej štvorky odmietli podieľať. Viac peňazí z rozpočtu bude treba na

zabezpečenie bezpečnosti a ochrany hraníc Únie, na výskum a vývoj v oblasti životného prostredia a pod. Viac peňazí sa takto „presmeruje“ zo strednej Európy do južnej časti Únie. Preto sme právom zvedaví, ako na tieto rozpočtové zámery zareagujú poslanci Európskeho parlamentu. V tejto súvislosti však treba priznať, že naša krajina v tomto rozpočtovom období zatiaľ nevyčerpala pridelené peniaze, navyše sme zatiahnutí do korupčného zneužívania európskych peňazí určených na poľnohospodárstvo.

Nikto nepochybuje, že navrhnutý európsky rozpočet v tejto podobe sa stáva čoraz viac politickým nástrojom ako ekonomickým, ktorý má tak primárne niektoré nové členské štáty Únie k väčšej poslušnosti – k liberálnej demokracii, ináč vraj dochádza k podkopávaniu vlády zákona. Iná vec je politická nestabilita po posledných parlamentných voľbách v Nemecku a v Taliansku, ale napokon aj v Rakúsku a Česku, v ktorých zostavovanie nových vlád je spojené s doteraz nepoznanými prekážkami, s čoraz väčším vplyvom extrémistických politických strán, čo, samozrejme, nepripieva k stabilite európskych inštitúcií.

BRITSKÝ RETARDÉR

Napokon stále nie je uzavretý konečný odchod Británie z EÚ, nepoznáme sa následky obchodnej vojny medzi USA a ostatnými štátmi sveta a na európsky rozpočet môže mať vplyv aj očakávané spomalenie budúceho hospodárskeho vývoja starého kontinentu.

V súvislosti s konečným schváľovaním európskeho rozpočtu bude dôležitú úlohu zohrávať aj Slovensko, ktoré od júna tohto roka bude predsedajúcou krajinou Vyšehradskej štvorky. Pri rokovaniach s európskymi inštitúciami sa bude usilovať zachovať pre krajinu V4 doterajší spôsob prerozdelenia peňazí z európskeho rozpočtu.

(O téme viac aj na str. 8)

3 OTÁZKY PRE:

profesora Jozefa LEIKERTA, básnika a autora literatúry faktu

Prvá slovenská obeť nemeckého gestapa

• Ste jeden z najznámejších spisovateľov literatúry faktu s výrazným medzinárodným presahom, pôsobili ste aj ako vysokoškolský pedagóg, teraz ste v Bratislave predstavili početnému publiku novú knihu, aj keď jej obsah sa priamo tohto mesta netýka...

Téma mi nedávala spať desaťročia, tridsať rokov som po štipke pozbieral fakty o rodákovi z Oravy – z Tvrdošína, ktorý bol medzi prvými obeťami nemeckého gestapa 17. novembra 1939 v Prahe. Napísal som o tomto stigmatizovanom čase knihu. Zistil som, že pri zásahu gestapa vo vysokoškolskom internáte odviekli a zastrešili na výstrahu deväť študentov, jeden z nich bol Slováč, ktorý tam zrejme načierno

prespával, a to sa mu stalo osudným...

• Ste rodák zo Zlatých Moraviec, ročník 1955, je to silná téma, ktorej ste sa začali venovať takmer vo veku obeti nacistických perzekúcií.

Nesmierne silná, ale, žiaľ, veľmi ťažko som získaval fakty, informácie, vedel som, že dvadsaťsedemročný hrdina môjho rozprávania pracoval na slovenskom diplomatickom zastupiteľstve v Prahe a ako taký pomohol mnohým ľuďom dostať sa z Protektorátu na Slovensko alebo inde do zahraničia, medzi nimi aj dvom mladým ľuďom, ktorí sa stali pred i po roku 1989 známymi osobnosťami tak v Čechách, ako aj na Slovensku, napokon jeden z nich

bol rodák z oravského Podbiela. Je však v tom príbehu veľa nevyvetlených miest, záhad. Trebárs prečo bol v tú noc v internáte? Preto som zvolil formu osobného listu, je to kniha – list človekovi, ktorého som nikdy nevidel a nepoznal.

• Pôjdete s knihou Rozčesnutý čas Marka Frauwrtha, ktorá je vaším osobným významom, do Tvrdošína?

Bude to symbolicky sedemnásteho novembra, keď na tamojšej cirkevnej škole vďaka porozumeniu a súhlasu biskupa osadíme pamätnú tabuľu a v Prahe zas kus kameňa do chodníka, lebo majiteľ budovy tam tabuľu nechce...

Zhovárať sa Dušan D. KERNÝ
Foto: Štefan KAČENA

V SNN 21/2018
SI PREČITATE

■ Uverejníme závery z valného zhromaždenia Matice slovenskej z novembra 2017
■ Vážnosť poľského štátu vidno aj v tom, s akou dôslednosťou si pripomína svoje sviatky
■ Nový seriál: Polstoročie od horúcej dubčkovskej jari v bývalom Česko-Slovensku

Novinári z Rádia Slobodná Európa ovládajú a deformujú verejnú mienku

Americkí vlastenci v slovenských médiách

Eva ZELENAYOVÁ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Marketing a propaganda dokážu zmeniť svet. Ak chceme hľadať korene dnešného stavu spoločnosti, musíme sa vrátiť do minulosti aspoň pred rok 1989. Azda nikto nepochybuje o tom, že médiá sú predĺženou rukou politiky, aj keď sme sa tomuto označeniu všemožne bránili. Je to tak a bolo to tak, odkedy sa tlač stala neodmysliteľnou zložkou života ľudí.

Lenže v stabilných demokraciách nie je stranická tlač vylučovaná z mediálneho trhu tak ako na Slovensku. Naopak, vlády ju podporujú v záujme vytvárania plurality médií. Na Slovensku však máme ďalší problém – verejnoprávne médiá si dlhodobo neplnili zákonné povinnosti. A vedeli o tom politici aj vrcholoví manažéri. Miloslava Zemková sa v roku 2011 nestala generálnou riaditeľkou oboch inštitúcií preto, aby zdvihla ich profesionálnu úroveň a naplnila literu zákona. Zemková sa stala súčasťou dobre rozvinutej siete ovládajúcej verejnú mienku.

Kto a prečo vytvoril túto sieť? Zaiste nikto nepochybuje, že Západ bol na zmeny za železnou oponou dobre pripravený. Americký Kongres v záujmových krajinách platil vysielanie Rádia Slobodná Európa (RSE).

■ NEGATÍVNY VPLYV

O jeho negatívnom vplyve na slovenskú verejnosť bola presvedčená vláda pod vedením V. Mečiara a uvažovala o tom, že nepredĺži licenciu na jeho vysielanie. Strhla sa však obrovská lavína odporu doma aj v zahraničí a RSE vysielalo ďalej. Okolo tohto rádia sa grupovala skupina novinárov, ktorí sa neskôr infil-

trovali do rozličných zložiek mediálneho, vládneho i mimovládneho sektora a pôsobia v ňom dodnes.

Komentátor Ivan Štulajter pracoval pre RSE v rokoch 1996 až 2003 a o existencii redakcie Slobodnej Európy v Bratislave povedal, že „sa ňou zosobnila silná Amerika na Slovensku“. Riaditeľom slovenského vysielania po vzniku samostatnej SR sa stal Daniel Bútora, syn súčasného poradcu prezidenta Andreja Kisku. Nedeľné rozhovory pripravovali Štefan Hríb a Marián Leško. Pre Rádio Slobodná Európa pracovali aj Milan Žitný, Marián Bednár či Atilla Lovász. Nikto

z nich sa nevyskytol v nijakom slovenskom médiu.

■ NA NOTY TWISTU

Od augusta 2002 začala Slobodná Európa vysielat' na vlnách rádia Twist. Nie je bez zaujímavosti, že v roku 2006 generálna riaditeľka Slovenského rozhlasu Zemková do takmer desiatich pozícií šéfov vysie-

lania dosadila ľudí práve z Twistu. Neskôr sa ocitli v RTVS. A preformátovaní na amerických vlastencov, ako Štefan Hríb, sa udomácnili v médiách hlavného prúdu i v iných mienkotvorných organizáciách, najmä v nadáciách a inštitútoch so zavádzajúcimi názvami – povedzme v Štefánikovom konzervatívnom inštitúte či v nadácii Antona Tunegu. No v roku 2016 niektorí prenikli aj do poradného zboru Roberta Fica na Úrade vlády SR...

Pre každú doterajšiu vládu bolo veľmi zložitá, čo i len pokúsiť sa štandardizovať pomery na mediálnom trhu. A tým sa z roka na rok na Slovensku posilňovalo zastúpenie amerických záujmov v médiách. No treba mať na pamäti, že niektoré vlády to robili úmyselne a vedome udržiavali protiústavný stav s absentovaním plurality médií. Zaujímavé, že dotiaľ boli vyškolení americkí vlastenci ticho, začalo im prekážať až tušenie, že nový generálny riaditeľ RTVS by mohol narušiť ich mocenskú hegemoniu. Na vymetenie tohto Augiášovho chlieva však bude treba oveľa viac než len jedného generálneho riaditeľa RTVS, najmä záujem vlády.

Politická scéna na Slovensku si pýta zmenu platných pravidiel

Parlament o fungovaní strán a fondov

Ján ČERNÝ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Zákon o politických stranách, ktorý má upraviť fungovanie strán, by mohol prísť na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky ešte túto jar. Potvrdil to Tomáš Kostelník, hovorca predsedu Národnej rady SR Andreja Danka. Možnosti sú dve – májová alebo júnová schôdza.

Andrej Danko už od jesene minulého roka avizuje, že takýto návrh zákona má Slovenská národná strana v podstate pripravený. Novelu chcela predstaviť ešte na jeseň. Zákon by mal riešiť nielen stranické štruktúry a limit na počet členov, ale aj to, aby predstaviteľia strany, ktorá bola raz zrušená, nemohli pod inou značkou kandidovať opäť.

■ PODPORA SMERU

Zámer upraviť fungovanie politických strán podporuje aj predseda Smeru-SD Robert Fico. Tretí koalíčný partner – MOST, podporu novely po jej preštudovaní nevyklučuje. No v januári tohto roka ešte odmietal limity. „Máme predstavu

o tom, ktoré prvky by mohli zabezpečiť štandardné – v civilizovanom svete overené – fungovanie politických strán a zoskupení, medzi ktoré zavedenie limitu na počet členov nepatrí. Nemyslíme si, že by sme práve minimálny počet členov mali určiť zákoncom,“ zdôvodnila hovorkyňa strany Klára Debnárová.

„Zákon o politických stranách má už svoje paragrafové znenie. Chceme však, aby naozaj spĺňal všetky kritériá a aby bol aj prijatý širokou verejnosťou. Preto ešte predtým, ako pôjde zákon na pripomienkovanie, chceme vedieť aj názor Transparency International Slovensko,“ povedal predseda SNS a NR SR Andrej Danko, podľa názoru ktorého

Sou musí pokračovať!

politická strana nemôže byť „ese-ročka“ jedného človeka, ktorý si v nej môže robiť, čo chce. Pravidelne pripomína, že povedzme OĽaNO má štyroch členov, z toho dvaja sú

rodinní príslušníci. Predseda SNS zdôrazňuje, že pojmy ako stranická disciplína nie sú žarty. Opozícia zmenu zákona, najmä zámer zaviesť limity na počet členov strany, od začiatku kritizuje. Spomína tiež možnosť napadnúť takýto zákon, ak prejde, na Ústavnom súde SR.

■ MÁJOVÁ SCHÔDZA

Začala sa minulý utorok a mala trvať dvanásť rokovacích dní. V programe mala po schválení šesťdesiatdva rokovacích bodov. V schválenom programe v úvode rokovania však návrh na novelu zákona o fungovaní politických strán na Slovensku nebol. K podstatnej zmene však došlo už počas druhého rokovacieho dňa, keď opozičnú poslankyňu Petru Krišťúfkovú (Sme rodina) sedemdesiatimi tromi hlasmi (137 prítomných) parlament odvolal z Osobitného kontrolného výboru NR SR na kontrolu činnosti Vojenského spravodajstva, ktorého bola členkou. Poslanci tak urobili na návrh podpredsedu SNS Antona Hrnka, ktorému prekážajú Krišťúfkovej niekdajšie kontakty na mafiu. Za odvolanie Petry Krišťúfkovej hlaso-

vali takmer všetci prítomní poslanci Smeru-SD, proti boli len Ján Podmanický a Marek Maďarič. Kladne hlasovali aj všetci prítomní poslanci SNS, z Mosta – Híd sa zdržal len Martin Fedor. Poslanci OĽaNO nehlasovali, väčšina členov LSNS sa zdržala.

Poslanci Národnej rady SR z výboru pre kultúru a médiá vykonajú prieskum vo Fonde na podporu umenia a v Audiovizuálnom fonde. Odhlasovali to na návrh členky výboru Natálie Milanovej (OĽaNO). Vykonat' prieskum sa poslanci rozhodli po tom, ako boli medializované informácie o rodinnárskych praktikách vo Fonde na podporu kultúry národnostných menšín.

„Podľa informácií si v rámci komisií dotácie rozdeľovali rodinní príslušníci pre svoje organizácie bez ohľadu na to, že podpísali čestné vyhlásenie o tom, že nie sú v konflikte záujmov,“ tvrdí Natália Milanová, podľa ktorej existuje dôvodné podozrenie, že podobné spôsoby môžu fungovať aj vo Fonde na podporu umenia a v Audiovizuálnom fonde.

VŠIMLI SME SI

To určite poznáte: keď neprší, aspoň nech kvapká... Extrémne suchu nie je tejto jari iba v prírode, na nedostatok obrodnej vitálnej vlhky už dlhšie trpí aj náš, pre väčšinu občanov Slovenskej republiky materinský a pre všetkých jej príslušníkov štátny jazyk – slovenčina. Legendárna televízna hlásateľka Andrea Bugošová, ktorá o správnom používaní slovenského jazyka, najmä vo verejnom diskurze a médiách, prednáša aj na vysokej škole, nedávno verejne poukázala na to, kam až sa dostala súčasná podoba slovenského jazyka.

Agentúra chce naprávať slovenčinu

Mnohí, najmä predstavitelia mladšej generácie, tvrdia, že slovenčina potrebuje vynovenie, rekonštrukciu. Aj keď, pri zdravom rozume, by pravdepodobne bohato stačilo, ak by sa aspoň dodržiavali jej základné pravidlá na úrovni vyžadovaných znalostí absolventa základnej školy, teda u nás vlastne každého človeka.

Môže k tomu účinne prispieť nová iniciatíva verejnoprávnej tlačovej agentúry TASR, ktorá oznámila, že sa bude vo svojom spravodajstve viac venovať kultivovaniu spisovného jazyka. Aj preto začala so seriálom návodov, ktoré sa týkajú používania slovenského jazyka.

„V cykle o spisovnej slovenčine prinesieme praktické rady, ako sa vyhnúť chybám pri používaní jazyka. Pozrieme sa na frekventované lexikálne chyby, rozoberieme koncovky pri skloňovaní a časovaní, upozorníme na neprimerané frazeológie, neobídeme význam diakritiky ani preberanie výrazov z iných jazykov. To všetko v teoretickom náčrte a praktickej ukážke. V bežnom živote, v jazyku médií i v jazyku verejných činiteľov. Chceme prinášať informácie o slovenčine, ktorá sa vyvíja a reaguje na reálny život,“ povedal pri tejto príležitosti generálny riaditeľ TASR Vladimír Puchala. Agentúra ponúka cyklus jazykových návodov pre klientov i pre verejnosť s periodicitou dvakrát do týždňa, vždy v utorok a vo štvrtok.

Štefan ZLATOŠ
Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Nie každý vinár vie, že úrodu si môže už vopred ochrániť

Poistenie po živeľnej pohrome preplatí štát

Vinohradníci môžu žiadať prostriedky na poistenie proti škodám na úrode, ktoré sú spôsobené nepriaznivými poveternostnými udalosťami. A to v prípade, ak ich možno prirovnať k prírodným katastrofám, iným nepriaznivým poveternostným udalosťam, ak škody na porastoch a úrode spôsobia zvieratá, choroby viniča alebo zamorenie škodcami.

„Globálna zmena klímy spôsobuje našim poľnohospodárom čoraz väčšie problémy. Sú to nielen suchá, ale aj mrazy, víchrice či prívalové dažde. Predpokladáme, že výkyvy počasia budú v budúcnosti čoraz väčšie. Preto sa treba na túto skutočnosť pripraviť. Jedným z konkrétnych spôsobov, ako vieme poľnohospodárom pomôcť, je finančná podpora na poistenie úrody vinohradov,“ oznámila podpredsedníčka vlády a ministerka Gabriela Matečná.

Na Slovensku je asi 8 873 hektárov rodiacich vinohradov. Obhospodávaná plocha vinohradov predstavuje približne 11 159 hektárov a registrovaná plocha 17 598 hektárov. Vinohrady sú však útočiskom zveri, škodcov a darí sa tam aj burine. Škody vo viniciach spôsobuje nielen danielia, srnčia, jelenia a muflonia zver, ale aj diviaky a škorce. Počas pučania viniča škodí najmä srnčia, danielia a jelenia zver, v priebehu vegetačného obdobia je to srnčia a danielia zver a v čase zberu skoro všetky druhy vrátane srnčej, daniely, jlenej zveri, diviakov a škorcov. Ďalšou morovou ranou pre vino-

hrady a ich majiteľov je sucho. Napríklad prvých päť mesiacov roka 2017 trvalo u nás najsuššie počasie od

ČO INÍ NEPÍŠU

Ministerka pôdohospodárstva oznámila dobrú správu slovenským vinárom, ktorým rezort mieni poskytovať finančné podpory na poistenie úrody vo vinohradoch.

roku 2009. Ukazuje sa, že tento rok nebude o nič lepší. Tu sa priam žiada zelená infraštruktúra, zníženie únikov

z verejných vodovodov, zlepšenie účinnosti zavlažovania, ako aj viacnásobné používanie vody v poľnohospodárstve a priemysle. Na Slovensku sa toto aplikuje v malom rozsahu, veľmi nekoordinovane a efektívnosť týchto projektov sa nevyhodnocuje. Chýba tiež monitoring indikátorov sucha, ktorý by sa neobmedzoval iba na hydrologické vyhodnocovanie meraní zrážkomerov, ale zohľadnil by dosah na verejnosť, ekonomiku a vodné ekosystémy.

Aj preto je naozaj vhodné poistiť si úrodu najmä v situácii, ak štát dokáže v určitých segmentoch poľnohospodárskej produkcie takéto poistenie preplatiť. V prípade vinohradov sa to teda dá a škoda by bola nevyužiť takúto možnosť.

„Formulár je veľmi jednoduchý, má dve strany a okrem kontaktných údajov vyplňuje žiadateľ, na aké opatrenia a aké plochy žiada financie. Tiež je potrebné uviesť zdôvodnenie výberu poisťovne,“ vysvetlil generálny riaditeľ Poľnohospodárskej platobnej agentúry Juraj Kožuch.

Ján ČERNÝ
Foto: autor

Načo sú nám europoslanci

Ludovít ŠTEVKO

Takto o rok, koncom mája 2019, budú voľby do Európskeho parlamentu. Rozhodol o tom na svojom zasadnutí predsedníctvo EP a šéfovia jeho politických skupín. Zdá sa, že toto oznámenie málokoho na Slovensku zaujíma, veď ani slovenskí europoslanci usadení v Bruseli nemajú bohvieaký záujem o Slovensko a názory slovenských občanov. Obrazne povedané, Brusel im je bližší ako Bratislava a záujmy Slovenskej republiky, česť výnimkám, im môžu byť ukradnuté. Dôvodom na takéto tvrdenie je príklad spred niekoľkých týždňov, keď sa v Európskom parlamente hlasovalo o dokumente číslo B8-0184/2018 Pokrok v súvislosti s globálnym paktom OSN o bezpečnej, riadenej a legálnej migrácii a globálnym paktom o utečencoch. Z trinástich slovenských europoslancov šesť hlasovalo za rezolúciu, štyria boli proti, dvaja

sa zdržali a jedna poslankyňa sa na hlasovaní nezúčastnila. Pre úplnosť treba menovite uviesť, že za tento pomerne rozsiahly dokument hlasovali: Ivan Štefanec, Eduard Kukan, Miroslav Micolášik, Boris Zala, Monika Smolková a Vladimír Maňka.

V texte sa dôrazne podporuje globálny režim riadenia v oblasti „medzinárodnej migrácie, mobility ľudí, rozsiahlych presunov utečencov a dlhotrvajúcich utečeneckých situácií a na zavedenie trvalých riešení a prístupov...“. Ďalej sa v dokumente hovorí o zákaze vyhostenia alebo vrátenia migrantov, o jednotnej pozícii EÚ v týchto dôležitých otázkach, vyplývajúcich z globálnych paktov OSN. Členské štáty musia uznať a niesť svoj vlastný diel zodpovednosti. Doslova sa „požaduje prijatie globálneho mechanizmu delenia zodpovednosti“. Kto vie čítať, pochopí, že je reč o trva-

lom mechanizmu rozdeľovania migrantov medzi jednotlivé štáty Európskej únie.

Slovenskí europoslanci, ktorí sa v nedávnej minulosti dožadovali možnosti kontinuity so slovenským parlamentom, zrejme pri hlasovaní

KOMENTÁR

o rezolúcii ignorovali fakt, že 24. júna 2015 NR SR deklaratórne odmietla hlasmi sto dvadsiatich piatich poslancov „zavedenie povinných kvót ako nesystémového riešenia v súvislosti s presídľovaním alebo premiestňovaním migrantov“ a parlament zaviazal prezentovať tieto názory aj premiéra Roberta Fica. Názory, že v Bruseli máme europoslancov iba na ozdobu, sú v mnohom pravdivé, lebo ich pri hlasovaní zaväzujú len názory frakcií Európskeho parlamentu, ku ktorým

sa hlásia, ale nie hlasy vlastného národa, ktorý reprezentujú.

Ziaľ, v radoch našich europoslancov máme ľudí, ktorí svojej politickej strane i vlastnej krajine skôr škodia, ako pomáhajú. Ivan Štefanec, v Európarlamente nominant SDKÚ a terajší člen KDĽ, sa na svojom facebooku chvasta, že „háji záujmy Slovenska a našich občanov“, čo však nie je pravda, lebo hlasoval za prijatie spomínanej kontroverznej rezolúcie o migrantoch, na rozdiel od svojej kolegyne z KDĽ Anny Záborskej, ktorá bola proti. Okrem toho pán europoslanec, kde môže, tam ohovára Slovenskú republiku pre vraždu Jána Kuciaka – rovnako pri svojich vystúpeniach v Európskom parlamente ako v bulvárnem českom Tv Blesk.cz.

Hodnotiť prácu našich europoslancov z diaľky slovenského politického pechorenia je nenáležité, pokiaľ sa sami nesprávajú len podľa farieb svojich pôvodných politických tričiek. Lenže mnohí sa tak správajú. Pál Csáky je najmä poslancom za SMK, potom za stranu Fidesz (alebo obrátene) a vlastne reprezentuje Maďarsko, aj keď ho zvolili občania na Slovensku. Podľa listu tridsiatich

osmich europoslancov, ktorý adresovali francúzskemu prezidentovi Francoisovi Hollandovi, si Csáky za podpisom uviedol ako občiansku príslušnosť Maďarsko. Aj kanceláriu má v trakte maďarských poslancov Fideszu. Poslanec NR SR Ján Podmanický svojho času o ňom povedal: „Jeho verejne proklamovaná snaha o autonómiu maďarskej menšiny na Slovensku a zastupovanie maďarskej vládnej strany Fidesz v Európskom parlamente už prekračujú únosnú mieru tolerancie a hraničia s vlastizradnou činnosťou.“

Lavičiar Boris Zala, inak častý prispievateľ pravicového Denníka N, zastupuje v Európskom parlamente iba seba. Z poslednej štatistiky EP vyplýva, že má medzi slovenskými europoslancami hlboko najnižšiu aktivitu (22 vystúpení), kým Monika Beňová so svojou aktivitou vysoko vyčnieva (838 vystúpení). Pre niekoho je teda sedenie v Európskom parlamente lukratívne bidlo aj forma rozptýlenia a bez nejakej námahy skvelá forma finančného zabezpečenia. Čuduje sa ešte niekto, prečo majú Slováci najhoršiu účasť v eurovoľbách spomedzi všetkých krajín Európskej únie?

Kremelské podávanie rúk

Dušan D. KERNÝ

Deň pred ôsmym a deviatym májom, teda dňami, keď si Európska únia a Rusko oddelene pripomínajú kedysi spoločné oslavovanie víťazstva nad fašizmom, sme boli svedkami mimoriadne slávnostného kremelského ceremonálu prisahy a uvedenia prezidenta Vladimíra Putina do úradu. Už po štvrtýkrát, tentoraz na šesť rokov. Vo funkcii prezidenta Ruskej federácie bude do roku 2024. Ani jeden zo súčasných politikov štátov Európskej únie alebo jej vrcholných orgánov či Severoatlantickej aliancie nevie, či tak dlho bude môcť byť určujúcim partnerom ruského politika, ktorý vlastne už dve desaťročia rozhodujúcim spôsobom formuje nielen ruskú politiku, ale aj samotné pomery v obrovskej krajine. Ako povedal v inauguračnom prejave pred vyše päť a pol tisíc hosťami, teraz si „mimoriadne ostro uvedomuje

svoju kolosálnu zodpovednosť pred každým ruským občanom“.

Sledoval som celý inauguračný prejav na jednom z televíznych kanálov verejnoprávnej nemeckej televízie. Nemohol som si nevšimnúť mnoho tvárí ruskej kultúrnej elity,

POZNÁMKA

predstaviteľov diplomatického zboru a vedy, aj mnoho mladých tvárí, osobitne žien, sviežich a dynamických postáv. Tipoval som, že slovenskému veľvyslancovi Petrovi Priputenovi, veľvyslancovi štátu EÚ s jeho znalosťou Ruska, možno bolo aj osobne trochu ľúto, že sa na tej pozoruhodnej scenérii v imponantných historických sálach Kremľa, kde sa predsa odohrávali dejinné udalosti týkajúce sa aj nás Slovákov, nemohol zúčastniť... Zaujalo ma, že niekoľkotisícová

masa prítomných sa pridala k spevu ruskej štátnej hymny. Prezident osobne sám zdôraznil, že ide o slávnostný akt. A tak to bolo všetko, samozrejme, aj pripravené v sálach, ako i na námestí lemovanom historickými kremelskými chrámami a hradbami. Na niekoľko tisíc pozvaných mladých ľudí, členov volebných štábov počas prezidentských volieb, hľadeli ruské dejiny. Tu sa prezident vnoril medzi mladú riu, besedoval s mladými, spoločne sa fotografovali; väčšina boli predstavitelia mladej generácie – putinovskej generácie. Bola to demonštrácia, že pre mladú generáciu, pre ktorú je Putin skôr riešením problémov, než ako ten, ktorý ich vytvára, je stelesnením sily, ruskej hrdošti a stability. Putin medzi mladými ľuďmi, pozvoľanými zo všetkých oblastí Ruska, ktorí väčšiu časť svojho života prežili

v putinovskej ére. Pre nich mal byť tým symbolom – symbolom, že pre nemalé problémy Ruska, tejto ťažko zvládnuteľnej krajiny, dorástla nová generácia.

Boli to podobenstvá, potvrdzujúce prieskumy, ktoré sa líšia od západných predstáv a aj nášho televízneho spravodajstva o mladých Rusoch – práve v mládeži do dvadsiatich piatich rokov je najväčší rezervoár Putinových prívržencov. Lenže slávnostné scény zároveň ukázali mladých, sebavedomých ľudí, ktorým bude musieť prezident v nasledujúcich šiestich rokoch pripraviť budúcnosť podľa ich predstáv a želaných perspektív. Veď podľa prieskumov až deväťdesiat percent opýtaných očakáva výrazné zmeny na lepšie, očakáva pozitívne zmeny.

Putin sa v historickej scenérii Kremľa a námestia s jeho chrámami „kúpil“ v uznaní mladej generácie, ktorá mu sebavedome podávala ruky. Ale v sále po prisaha si podal ruky len s tromi prítomnými: hlavou pravoslávnej cirkvi patriarchom Kyriom, niekdajším nemeckým kancelárom Gerhardom Schröderom a doterajším i budúcim predsedom vlády Dmitrijom Medvedevom.

AKO BOLO, ČO BOLO

Priateľ pilot a autor knižiek o humore Vladimír Pevný mi poslal pozoruhodný rukopis s názvom Spomienky. Vlastnoručne ich napísal Ondrej Murín. Rodák z Hájníkov, ktorý učiteľoval v Očovej a vo Zvolene, opísal svoje zajatecké roky počas prvej svetovej vojny v Rusku. Jeho pobyt v zajatí od 15. júla 1915 bol atypický. Autora spomienok nezlákali do čs. légii, ani nevstúpil do Červenej armády. Zajatecké roky prežil v táboroch cárskeho Ruska. Bez zášti opísal svoje zranenie, zajatie, ako aj cestu do sibírskeho mesta Stretensk. Zdokumentoval podmienky v lágri, kde mali stravu, v ktorej dominovali kapusta a zemiaky, ale dostávali ju pravidelne. Režim v tábore bol voľný. K hraniciam Číny bolo dvesto kilometrov. Pokusy o útek bez väčších problémov zlikvidovali kozácke jazdecké hliadky. Veliť tábora zadržaných utečencov netrestal. V letných mesiacoch mohli dokonca športovať. Vo voľnom čase organizovali koncerty, divadelné, ba aj operetné predstavenia. Do tábora dostá-

vali cez Červený kríž správy z domova. Zajatci mohli posílať listy. Takto im prišlo z Nemecka aj teplé oblečenie, aj zubné kefky...

Tak to fungovalo až do vypuknutia Leninovej októbro-

Frenkel, Hitler a Leopold II.

Peter VALO

vej revolúcie, keď dostali zajatci pokyn na odchod. Nuž, zbalili si veci, nastúpili na vlak, z ktorého vystúpili v Ančinsku. Púť k domovu im odrezali boje medzi bielymi a červenými. V Ančinsku strávil pán Murín ďalšie tri roky. Podmienky pre zajatcov sa zhoršili. Režim v tábore však ostal voľný. Niektorí zajatci sa vrátili k svojim remeslám. Vyrábali obuv, kľuky, prevádzkovali pekáreň alebo sa zamestnali v dielnach, čím si zlepšili životné podmienky. Keď obsadili mesto

červení, vybrali sa domov na vlastnú päsť. Po dlhej dobrodružnej cestovnej anabáze cez Petrohrad, Štetín, Regensburg a Viedeň vystúpil Ondrej Murín na železničnej stanici Sliac 20. mája 1920...

zakladateľ sovietskej tajnej polície Poliak Felix Dzeržinskij. Na popud nemeckého agenta Lenina vytvoril ČEKU, ktorá, podľa jeho slov: „Nepátra po dôkazoch ani po svedkoch. Nepriateľov nevyšetruje ani nesúdi. Zneškodňuje ich.“

s dvanástimi plavebnými komorami vykopali ručne za neuveriteľných dvadsaťdva mesiacov. Dokázali to v krutých podmienkach, kde deväť mesiacov mrzne a zvyšok roka zúria horúčavy a komáre. Nečudo, že zo stošesťdesiat tisíc väzňov umrelo tridsaťdvatisíc, ale Frenkelovi udelili trikrát Leninov rad za budovanie komunizmu.

Podľa Frenkelovho vzoru vraj vznikli Hitlerove koncentráky. Führer však mohol nájsť inšpiráciu aj v Kongu, ktoré bolo v rokoch 1885 – 1908 majetkom belgického kráľa Leopolda II. Počet jeho obetí je nepresný. Belgičania tu vyvražďili desať až dvadsať miliónov ľudí. Černosi dreli na kaučukových plantážach ako otroci. Za neplnenie „normy“ im na prelome začiatku dvadsiateho storočia odsekávali ruky. Mučenie a vraždy odporcov režimu boli na dennom poriadku. Hlavné mesto Belgicka je prešpikované sochami „Konžského kráľa z Bruselu“, ktorého stále oslavujú, lebo vytvoril bohatý štát. O jeho zločinoch mlčí. Pripomínajú ich praprotomkovia jeho obetí, čo sa tam valia s migračnou vlnou.

Po čítaní jeho spomienok som si spomenul na knižku Jána Košúta Červený očistec. Jeho príbeh zo sovietskych lágrov sa odohral o štvrtstoročie neskôr. Košúta po prechode frontu zaistila NKVD. Skoro deväť rokov prežil ako väzeň číslo Ž – 602 v gulagoch Jerinlag a Ozerlag na Sibíri. O peklo na zemi sa starali dozorcovia a kriminálnici, ktorí tu zaviedli zákony podsvetia: „Ty zdochni dnes, ale ja zajtra!“

Niekdajšia pohoda z cárskeho lágrov sa stratila. Zlikvidoval ju

Trestanecké a neskôr aj zajatecké tábory sa zmenili na tábory smrti. K najobľudnejšej filozofii ich dovedol trestanec Naftalij Aronovič Frenkel (1883 – 1960), ktorý to dotiahol zo zločince uväzneného za podvody až na generálmajora inžiniersko-technickej služby. Do dejín vstúpil tézou: „Z trestanca musíme dostať všetko v prvých troch mesiacoch. Potom ho už nepotrebuje. Môže skapať.“ Jeho dielom bol Bielomorský kanál. Kanál s dĺžkou 227 kilometrov

SEBAOBRAHA

Nebývame často svedkami výnimočných správ z oblasti ekonomiky a časy, keď nás kedysi nazývali ekonomickým tigrom, sa už tiež kamsi pomínuli. Ukazuje sa že iba dočasne. Dá sa tak usudzovať z najnovšieho štatistického výstupu Eurostatu. Ten tvrdí, že „Slovensko zaznamenalo v rokoch 2002 – 2016 najvyšší celkový rast v hodnote exportovateľného tovaru spomedzi členských štátov Európskej únie“.

Jednotka v exporte

Štatistické údaje Eurostatu nespochybniteľne poukazujú až na 360-percentný rast. Slovensko v tom istom období dosiahlo aj celkovo najvyššiu mieru rastu importovaného tovaru, keď jeho hodnota vzrástla o 289 percent. Inak povedané, export rastie dynamickjšie ako dovoz, a to je pre každú ekonomiku to najlepšie hodnotenie, aké môže získať.

V spomínaných rokoch bolo Slovensko najvyššie v hodnote vyvezeného tovaru. Po Slovensku nasledovalo Lotyšsko, Poľsko a Litva. Môžeme aj porovnávať, napríklad celková hodnota exportu z Fínska za to isté obdobie predstavuje nárast iba o deväť percent, z Veľkej Británie a z Francúzska ide o nárast od dvadsaťpäť do tridsať percent. Analýza poukazuje aj na to, že členské štáty Európskej únie s najvyšším rastom v celkovom obchode, teda pri zahrnutí importu aj exportu, boli charakteristické vyšším nárastom vývozu. Na druhej strane krajiny EÚ s relatívne nízkym nárastom celkového obchodu zaznamenávali vyššie hodnoty v dovoze.

Najrýchlejšiu expanziu v celkovom obchode zaznamenali podľa tejto analýzy štáty, ktoré vstúpili do Únie v roku 2004 alebo neskôr. Jednou z príčin, ktoré uvádza Eurostat, môže byť proces prístupu a usadenia sa týchto krajín na globálnom a jednotnom európskom trhu. Tento prístup sprevádzali nevyhnutné reformy, ktoré viedli k zmene od centrálné plánovanej ekonomiky k trhovej ekonomike, konštatuje sa v analýze.

V sledovanom období najviac stúpil vývoz do Spojených štátov amerických, naopak, množstvo dovezeného tovaru narástlo najviac zo Spojeného kráľovstva. Z údajov našich štatistik vyplýva, že vzrástol najmä vývoz osobných automobilov a iných motorových vozidiel na prepravu osôb, telefónnych súprav, ropných olejov a plochých valcovných výrobkov zo železa alebo z nelegovanej ocele. Z číselných údajov je jasné, že náš export mohol byť ešte vyšší nebyť sankcií proti Ruskej federácii. Inak povedané, tieto reštrikcie Slovensku ekonomicky uškodili.

Ján ČERNÝ
Foto: archív autora

Na Slovensku pribúdajú kontajnerové terminály a čoraz viac je aj charterových letov či air taxíkov...

Predstavitel' DAV-u 2 Lukáš PERNÝ o súčasných kráľovčoch Kaviarenská optika samozvanej elity

Zhovárал sa Roman MICHELKO – Foto: archív (lp)

Už sme si zvykli, že bratislavská či pražská kaviareň vznikli z idey dvojitej morálky a extrémneho morálneho relativizmu takzvaných pravdoláskarov, havloidov či slniečkarov. Sú to tí, ktorí považujú tradičnú rodinu za prežitok a veľmi agresívne presadzujú genderovú ideológiu. Na jednej strane veľkí humanisti, dokonca až takí, že zaviedli do jazyka také absurdnosti, ako povedzme pojem humanitárne bombardovanie, ktorí obhajujú inak neobhájiteľné permanentné a masívne zlyhanie pri riešení imigračnej krízy, na druhej strane ani okom nemihli, keď antisociálny politik Kaník bez náznaku čo len nepatrnej empatie pripravil dlhoročných invalidných dôchodcov (dokonca aj beznohých) o ich invalidné dôchodky, čím mnohých z nich priviedol do bezvýchodiskovej životnej situácie, ktorú nezriedka riešili skratovo a tragicky. Táto počtom nepatrná skupinka samoštylizovaných elitárov v podstate ovláda takmer celý mediálny maistream. Jej ostatným prejavom je označenie občianskeho združenia DAV 2 za extrémistické, rovnako ako onálepkovanie vládnej SNS za ultrapravicovú stranu. A čo je najabsurdnejšie, takéto kádrovanie je podporované z verejných zdrojov. Aj preto prinášame reakciu jedného z predstavitel'ov DAV-u 2 Lukáša PERNÉHO na dokument Pavla Struhára Prevencia nenávistných a extrémistických prejavov. Na uvedenú príručku dostali autori z ministerstva spravodlivosti dotáciu desaťtisíc eur. Čo na to povie koalíčná SNS?

• **DAV 2 v dokumente Prevencia nenávistných a extrémistických prejavov v školskom prostredí, ktorý financovalo MS SR, označili za extrémistickú organizáciu. Kto je jeho autorom a na základe čoho to tvrdí?**

Autorom je istý Mgr. Pavol Struhár, PhD., tajomník katedry, manažér kvality na Trenčianskej univerzite, ktorý absolútne neprofesionálne a bez akýchkoľvek dôkazov či citácií označil občianske združenie DAV 2, ktoré tvorí aj rovnomený kultúrno-spoločenský časopis, kam píšu uznávaní vysokoškolskí pedagógovia (Hohoš, Sťahel, Manda, Fábry, Blaha),

INTERVIEW

vedci (Ondriáš, Ondrovič, Luljak, Burgan), ale aj talentovaní umelci a spisovatelia (Kotradyová, Majerník, Valovičová, Nemčeková) za údajne „radikálne a extrémistické občianske združenie“, čím menovaných autorov (minimálne zaradením medzi extrémistov) uráža, ohovára a ohrozuje ich dobré meno. DAV 2 na svojich stránkach pritom jasne deklaruje potrebu dialógu a diskusie o súčasnom spoločenskom zriadení a taktiež dlhodobo apeluje na realizáciu občianskych, sociálnych a ekonomických práv, ktoré neoliberalizmus (minimálny štát) popiera. Tieto práva sú pritom ukotvené aj vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv z roku 1948, na ktorú sa liberáli radi odvolávajú. Je však pozoruhodné, že

Lukáš PERNÝ ako sme ho mohli poznať na viacerých verejných vystúpeniach proti samozvaným elitárom, presadzovateľom gender ideológie a exponentom neoliberalizmu.

autor pritom nazýva DAV 2 intelektuálmi, napokon aj pôvodný DAV, ktorý tvorili skutočne významné osobnosti slovenskej kultúry ako Clementis, Novomeský, Siracký či Král, bol cenzurovaný vtedajšími „bojovníkmi za demokraciu“, takže história sa nám opakuje.

• A kto stráni vám?

Medzi priaznivcov, autorov a čitateľov DAV-u 2 patria nielen nezávislí aktivisti, podporovatelia pronárodných a prosocialistických strán, ale aj voliči strany Smer-SD či SNS, takže je otázne, či si je MS SR, ktoré opätovne vedie človek z pravicovej Most – Híd, vedomé, že podporou podobných propagandistických materiálov očierňuje aj pod-

porovateľov svojich koalíčných partnerov. Dá sa to dokázať na základe ohlasov a komentárov na sociálnych sieťach.

• **V spomínanom materiáli boli v jednej línii názory národné aj socialistické označené za extrémistické...**

Cieľom podobných propagandistických brožúr je zničiť národné a sociálne hodnoty (teda komunitárne hodnoty) na prospech extrémne globalistického a neoliberalného pohľadu na svet. Treba pripomenúť, že väčšina súčasných západných filozofov, ako sú Jameson, Chomsky, Žižek, Peffer, ba dokonca aj liberál Rorty, považujú kritiku súčasného modelu globálnej civilizácie za oprávnenú. Ak nám má

byť vzorom Západ, prečo propagandisti odmietajú čítať autorov slobodne kritizujúcich súčasný stav spoločnosti? V takom prípade by celosvetovo uznani autori boli označení za extrémistov.

• **Aký bude váš ďalší postup? Bude sa DAV 2 takejto nálepke brániť?**

V minulosti bola medzi extrémistickými stranami v podobnej príručke (The Kremlinconnections of the Slovak far-right) zaradená aj strana SNS, ktorej nominantka, inteligentná a kriticky mysliača žena JUDr. Mgr. Martina Lubyová, PhD., dnes vedie ministerstvo školstva. Verím, že sa o týchto aktivitách ministerka dozvie a bude apelovať na stiahnutie podobných, extrémne liberálnych a manipulatívnych príručiek zo škôl, pretože ohrozujú dobré meno slobodne mysliačich ľudí. Myslím si, že najväčším úspechom by v tomto bolo ukázanie na nekorektnú, ideologicky podfarbenú a nevedeckú prácu ľudí, ako je pán Struhár, ktorý šmahom ruky zaradil OZ DAV 2 medzi extrémistov bez jediného dôkazu. Pripomínam, že toto občianske združenie funguje priamo – demokraticky, usiluje sa o napĺňanie občianskych a sociálnych práv a jasne deklaruje, že na svojich stránkach v rámci slobody slova dáva slobodný priestor občanom, teda na webe publikuje aj názory, s ktorými sa redakcia nemusí stotožňovať.

Socialistické, ale aj vlastenecké presvedčenie je legitímnym postojom na politickom spektre, či sa to pánom ultraliberálom páči, alebo nie. Je skutočne neprijateľné nazývať extrémistami všetkých, ktorí sa angažujú na prospech vlastenectva a sociálnych výdobytkov civilizácie a nesúhlasia s liberálnym fanatizmom, nepoklonujú sa vojenským zločineckým organizáciám, ktoré majú na svedomí milióny mŕtvych – dokonca aj zahraničných Slovákov vo Vojvodine, alebo si dovoľujú kritizovať neoliberalizmus, ktorý je aplikovaný na globálnej úrovni.

Na strane 18 sa Struhár odvoláva na právny štát. Nuž, článok 26 (1) Ústavy SR jasne hovorí: „Sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené.“ Verím, že Martina Lubyová západných filozofov, a podobne extrémne liberálne postoje zastaví, pretože systém, ktorý nie je schopný prijať sebakritiku, je odsúdený na zánik.

O ČOM JE REČ

V súvislosti s výročím Kukučínovej smrti zišlo mi na um obdobie, keď som písal svoj životopisný román Láska a smrť. Pravda, je to už veľmi dávno, štyridsať rokov. Nech mi preto čitateľ láskavo odpustí, že ho zahlcujem dávnymi spomienkami. Ale všetko so všetkým súvisí, ako sa vraví. Mal som napísanú polovicu knihy o platonickú lásku starnúceho spisovateľa k mladej Verici Krznaričovej, ten príbeh som situoval do nevelkých chorvátskych kúpeľov Lipik v Slavónii, asi osemdesiat kilometrov od Záhrebu, kde Kukučín žil so svojou chorou ženou Pericou. A zrazu som sa zadrhol, viac som nebol schopný vytvoriť ani riadok. Uvedomil som si, že bez toho, aby som kúpele Lipik nenavštívil, asi svoj román nedokončím. A tak so šťastím, a myslím že aj s finančnou pomocou Literárneho fondu, pozháňal som peniaze, na cestu do Juhoslávie som vybavil výjazdnú doložku, čo bolo potrebné ako pri cestách na Západ – a šiel som. Nebudem to natahovať, pár dní som sa zdržal v Záhrebe u priateľa prekladateľa Gena Seničiča a potom som sa asi štyri hodiny trmácal do vytúženého

kúpeľného mestečka. So šťastím som si našiel akýsi privat neďaleko centra. Potreboval som sa nadýchať atmosféry miesta, aby som pochopil pocity baťka Kukučina, jeho samotou, beznádej, lásku aj blížiacu sa smrť. Nevedel som, kde asi stála vila Gregorič,

Pátranie po Kukučínovi

Peter ŠTRELINGER

v ktorej vtedy býval. No mal som šťastie či intuíciu? Vošiel som do dvora polozrúcanej budovy. Pri studni stála stará žena, za ňou záhradný dom. Mal som neobčajné šťastie, starena si pamätala na majiteľa Oskara Simiča i na Vericu Krznaričovú, ktorá údajne bola jej rovesníčkou. A vraví mi, že neďavno tam bola na návšteve jej dcéra, ktorá je vraj mniška v kláštore v neďalekom meste Daruvar. Prostredníctvom nej som potom našiel aj svoju románovú hrdinku Vericu, ktorá žila v Bjelovare. Počas svojho pátrania vypytaval som sa aj v kúpeľoch. Ako cudzinec vzbudil som podozrenie. Ktorýsi deň mi majiteľka bytu, kde som býval, vraví, že ma hľadá

akýsi neznámy muž. Vraj ma čaká v miestnej reštaurácii. Tvárida sa pritom ustráchanie. Jej strach i moje tušenie boli správne: z muža sa vykľul tajný policajt, teda pracovník juhoslovanského ministerstva vnútra. Ukázal mi svoju legitímáciu, vypýtal si môj

nepriateľské proti Juhoslávii! Zavrtel som hlavou: „Kdeže, ja píšem román!“ – „A prečo potom všade fotíte ako špión? Miestni ma na vás upozornili!“ povedal mi tvrdo. „Aby som mal dokumentáciu o živote nášho veľkého spisovateľa Kukučina!“ vysvetlujem znova. „A kde je ten váš Kukučín? Chceme ho vidieť!“ trvá na svojom. Ja rozpačím ruky a pokrčím plecami: „Zomrel. Dávno zomrel. V roku 1928. Pred päťdesiatimi rokmi!“ Ukazujem mu jednu z Kukučínových knih, čo nosím v taške pri sebe. Chvíľu mu trvá, kým to pochopí. Po ďalšom koňaku podá mi ruku a ponúka mi pomoc pri mojom pátraní. Vraj ak potrebujem, pomôže mi aj ministerstvo vnútra. Poďakoval som sa. No mal som veľké obavy, že sa ten muž aj s políciou zjaví znova a vezme mi nafotené filmy aj moje poznámky. V živote Martina Kukučina stala sa pri druhej ceste do Južnej Ameriky v roku 1926 dramatická udalosť, keď ho chceli vyhodiť z lode pri Gibraltare do rozbúreného mora talianskimi fašistami, lebo vyslovil ironickú poznámku o Mussolinim. Ale toto som chlapíkovi z ministerstva vnútra neprezradil. Iste by to pochopil naopak a dal si to do súvislosti s chorvátskymi Ustašami a ich „poglavnikom“ Ante Paveličom...

Piaty vládny sociálny balíček sľubuje ľuďom päťsto až šesťsto miliónov eur

Trinásty dôchodok pre všetkých seniorov

Róbert HÖLCZ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Vládna politická strana SMER-SD presadila v parlamente od júla 2014 do septembra 2017 štyri sociálne balíčky v celkovom objeme okolo 1,7 miliardy eura, ktoré boli väčšinou financované z verejných rozpočtov. Aktuálne zvyšovanie minimálnej mzdy a príplatky za prácu v noci, víkendy a sviatky v tomto a budúcom roku sa financujú z účtov zamestnávateľov. Od budúceho roka sa počíta s uvedením do života piateho sociálneho balíčka s minimálnym objemom päťsto až šesťsto miliónov eur, ktorý sa môže meniť v závislosti od pripravovaného návrhu štátneho rozpočtu na budúci rok.

Reakcia opozície na ohlasovanú vládnu iniciatívu je predvídateľná. Tvrdí, že dôvodom na prijatie tohoto drahého balíčka sú politické škandály spojené s rozkrádaním a tunelovaním štátneho majetku koalíčnými politikmi, kam radí aj rozsiahlu korupciu, na ktorú sa reagovalo rekonštrukciou vlády. Vraj chce balíčkom ľuďom „zalepiť oči“, keďže voličské preferencie najmä ľuďom koalície citeľne klesajú. Nezriedka tiež zaznieva, že nejde o systémové opatrenie na budúcu podporu hospodárskeho rastu, ale vláda týmto populizmom prispieva k zvyšovaniu rozpočtového deficitu, a teda aj k odďalovaniu vyrovnaného rozpočtového hospodárenia až po roku 2020.

VIAC DÔCHODCOM

Aj keď zatiaľ nie je známy oficiálny zoznam položiek v spomínanom sociálnom balíčku, vláda uvažuje o trinástom dôchodku pre všetkých seniorov vo výške dvestodvadsať eur namiesto doterajšieho vianočného príspevku, ktorý sa vyplácal len niektorým dôchodcom v závislosti od výšky dôchodku. Namiesto doplatkov za lieky sa navrhuje zaviesť dôchodkové karty na zľavy na potraviny a lieky. Popri zvyšovaní minimálnej mzdy cez hranicu päťsto eur sa pred-

pokladá nárast platov zamestnancov v štátnej a vo verejnej správe, samozrejme učiteľov, ale aj so zvýšením príspevkov na opatrovanie blízkych, daňovými úľavami pre mladé rodiny s deťmi, zrušením DPH na plienky a detskú výživu a ďalšími opatreniami.

Opäť sme zvedaví, ako na ne zareagujú opoziční politici, keďže popri politických parlamentných prekážkach o podplácaní či chlácholení rozhnevaných občanov z námestí, určite budú skôr presadzovať zmeny v daňových a odvodových sadzbách, vo zvyšovaní odpočítateľnej položky základu dane tak, aby sa viac v „čistom“ ušlo najmä dotknutým osobám ako príjmových položiek verejných rozpočtov.

Samozrejme, že sú aj iné možnosti, ako zvýšiť príjem dôchodcom tým, že aj oni by si uplatňovali popri poberaní dôchodkov odpočítateľnú položku z hrubej mzdy. A keď by už vláda chcela veľmi ľuďom pomôcť, mohla by ešte zaviesť emitovanie štátneho sporiaceho dlhopisu, ktorý by si kúpili len slovenskí občania za vyšší úrok, ako ponúkajú komerčné banky na termínovaných účtoch, a tak by sa aktívne zúčastnili na financovaní deficitného štátneho rozpočtu. Ak by výnos z takto emitovaných štátnych dlhopisov nebol zdanený, ako to bolo nedávno v Česku, boli by občania nadmieru spokojní.

Z deficitného rozpočtu si však tiež netreba robiť nejaký zvlášť veľký problém, keďže niektoré aj väčšie ekonomiky EÚ sú na tom aj výrazne horšie ako my – trebárs Francúzsko a Taliansko; pritom stále neplnia deficitné rozpočtové kritériá na vstup do eurozóny. A nikto sa im nevyhráža finančnými sankciami.

BALÍČEK PODNIKATEĽOM

Vláda okrem spomínaného piateho sociálneho balíčka pripravuje aj balíček pre podnikateľov. Chce ním zlepšiť toľko kritizované podnikateľské prostredie. Navrhovaný súbor opatrení neráta so znižovaním daňových a odvodových sadzieb alebo so znižovaním ich základov, ale so znižovaním doterajšej miery byrokracie a so stabilizovaním každoročne meniacich sa legislatívnych podmienok podnikania.

O korupcii a vymožitelnosti práva sa v pripravovaných opatreniach nehovorí, čo kritizujú aj podnikateľské zväzy a združenia. Iným problémom je, že navrhované zmeny obchádzajú právne formy podnikania, rôznu mieru rentability či možnosti čerpania peňazí z európskych rozpočtov. Treba však povedať, že niektoré návrhy, akými sú vytvorenie nástrojov na generačnú výmenu v rodinných firmách, podanie žiadosti na vstup do duálneho systému vzdelávania, ako aj podpora vzdelávania vlastných zamestnancov v počítačovej gramotnosti, odbúranie opakovaného podávania rôznych výpisov v štátnych inštitúciách, zníženie evidenčnej povinnosti voči Sociálnej poisťovni pri čerpaní materskej, ale aj rodičovskej dovolenky, zjednodušenie prístupu k informáciám o pridelení daňových identifikačných údajov, ale aj zjednodušenie celého radu iných administratívnych procesov a rôznych predpisov, budú pre podnikateľov určite prínosom.

AKTUÁLNE

Od mája tohto roka vstúpajú do platnosti niektoré zásadné zmeny týkajúce sa najmä Zákonníka práce. Tie nielenže podnikateľom zvyšujú administratívnu náročnosť, ale im zvyšujú aj mzdové náklady. Zvyšujú sa totiž príplatky za nočnú prácu, prácu v sobotu, v nedeľu a vo sviatok. Pokiaľ ide o nočné príplatky, za nočnú zmenu bude príplatoť tridsať percent z hodinovej minimálnej mzdy, ktorá je od tohto roka 2,759 eura. Príplatky za sobotu a nedeľu závisia od toho, či ide o pravidelný výkon práce, alebo nepravidelný.

Zásadné zmeny Zákonníka práce

V prvom prípade bude príplatoť v sobotu dvadsať percent z minimálnej hodinovej mzdy a v nedeľu štyridsať percent z minimálnej hodinovej mzdy, v druhom prípade bude v sobotu príplatoť dvadsaťpäť percent a v nedeľu päťdesiat percent z minimálnej hodinovej mzdy. Príplatoť za sviatok bude sto percent z priemernej hodinovej mzdy.

Príplatky budú hrazené z peňazí podnikateľov, vláda odmietla poskytnúť akékoľvek zmeny v odvodových sadzbách či zvýšiť nezdaniťelnú časť základu dane, ktorými by sa znížili náklady podnikateľov a zvýšili čisté mzdy zamestnancom. Podľa názoru ekonomických analytikov na spomínaných vyšších príplatoch zarobia najmä verejné rozpočty, menej sa ujde zamestnancom. Zvýšené mzdové náklady sa zrejme prejaví v predajných cenách v tých odvetviach hospodárstva, v ktorých sa pracuje najmä cez víkendy a v noci, čo sú obchody, reštaurácie, ako aj nepretržité prevádzky. V ostatných sa počíta s poklesom zisku a niekde aj s ukončením podnikania. Osobitným problémom môže byť aj nepovinné vyplácanie trinástych a štrnástych platov.

Terajší slovenský pracovník trh nie je schopný zabezpečiť dopyt po pracovných miestach z vlastných zdrojov, preto Zákonník práce s účinnosťou od mája umožňuje zamestnávať aj cudzincov. Táto možnosť sa bude týkať len konkrétnych profesií a v regiónoch s nižšou nezamestnanosťou ako päť percent, pričom počet zamestnaných cudzincov môže byť maximálne tridsať percent z celkového počtu zamestnancov. Navyše podnikatelia musia pri žiadosti zamestnať cudzincov z tretej krajiny predložiť aj doklad o zabezpečení vyhovujúceho ubytovania.

Od 25. mája tohto roka vstupuje do platnosti aj nový zákon o ochrane osobných údajov zamestnanca, ktorý v súlade s rozhodnutím Európskej únie poznáme pod označením GDPR. Pri nástupe zamestnanca do zamestnania musí zamestnávateľ písomne požiadať o poskytnutie osobných údajov na potreby spracovania trebárs mzdy a odvodov vrátane ich archivácie či vymazu po skončení pracovného pomeru. Každá organizácia musí mať vypracovanú smernicu o technických a organizačných opatreniach týkajúcich sa ochrany osobných údajov; vzor súhlasu so spracovaním osobných údajov, práva a povinnosti zodpovedných osôb, spôsob nakladania s osobnými údajmi, ako aj postup v prípade, že osobné údaje boli zneužitá alebo ináč narušené.

Róbert HÖLCZ

Prípud anglického chlapčeka Alfieho Evansa vzbudil v Poliakoch solidaritu

Malý gladiátor zložil štít a nasadil si krídla...

Martin JARINKOVIČ – Foto: Independent, Catholic News Agency

Koncom apríla dotýklo srdce malého anglického chlapčeka Alfieho Evansa. Väčšinu z jeho krátkeho dvojročného života tvoril boj o prežitie s neúprosnou neurologickou chorobou, ktorá mu postihla mozog. Heroizmus rodičov, ktorí sa v boji o život svojho synčeka postavili neľudskému systému, vyvolal v Poľsku vlnu sympatií. Poliari zápas o život malého chlapčeka pochopili ako symbol boja nielen o ľudské práva, ale aj o charakter Európy a západnej civilizácie ako takej.

Dejiskom drámy bol Liverpool. Tá podľa slov poľského publicistu Tomasza Terlikowského paradoxne väčšinu samotných Britov priľh nezrušila. Po neúspešných pokusoch o liečbu dvojročného Alfieho, hospitalizovaného od decembra 2016 v detskej nemocnici Alder Hey, tamojší lekári na príkaz súdu a proti vôli rodičov odpojili malého pacienta od prístrojov. Súd nedovolil ani prevoz do špecializovanej talianskej kliniky s cynickým odôvodnením, že takýto prevoz by bol údajne pre pacienta nebezpečný. Malému Alfieho pritom nepomohla ani skutočnosť, že mu talianska vláda v úsilí uľahčiť a zrýchliť celý proces, expresne udelila talianske občianstvo. Šesť dní po odpojení od prístrojov napokon chlapček vydýchol naposledy. Jeho otec po márnom boji v dojemnej rozlúčke napísal: „Môj gladiátor zložil štít a nasadil si krídla o 2.30 hod. Milujem ťa, môj malinký.“

ŽIVÁ ÚČASŤ

Prípud vzbudil od začiatku živý záujem poľskej spoločnosti i médií. Zápas o život chorého chlapčeka sa totiž prirodzene zhoduje s podstatou vnútropolitického a hodnotového zápasu o budúcnosť Poľska, odvíjajúceho sa medzi poľskou národno-konzervatívnou pravou a liberálnou ľavicou. Viacero poľských médií pritom malo svojich spravodajcov priamo v Liverpoole, ktorí podávali najnovšie informácie priamo z miesta. V skratke možno povedať, že konzervatívne Poľsko

Zarmútení rodičia po krutej definitíve a smrti ich milovaného dieťaťa.

prípudom žilo. Miestni Poliari tvorili značnú časť podporovateľov malého Alfieho zhromaždených pred nemocnicou Alder Hey. Bolo to vidieť aj podľa počtu poľských zástav, ktoré účastníci zhromaždenia držali v rukách. Ako informovalo spravodajstvo poľskej Televízie Republika, po celom Poľsku sa konali modlitby za uzdravenie pacienta. Ľudia vo Varšave pred veľvyslanectvom Veľkej Británie nosili sviečky, plyšové hračky a kvety. Poľsko bolo prakticky spolu s Talianskom najsilnejšou oporou pre osamotených bojujúcich mladých rodičov. Nebolo preto nijakým prekvapením, že len dvadsaťdvojročný Tom Evans, otec malého Alfieho, niekoľkokrát vyjadril

svoju vďaku Poľsku na čele s prezidentom Andrzejom Dudom. Ten vyjadril svoju osobnú sympatiu a podporu rodičom v ich ťažkom boji s neľudským systémom, odsudzujúcim ich synčeka na predčasnú smrť. Poľské médiá obehli aj snímky Toma Evansa púžujúceho s poľskou zástavou. Živý ohlas kauzy v poľskom mediálnom priestore sa prejavil aj v rôznych špekuláciách o údajnom zaangażovaní famózneho súkromného detektíva Krzysztofa Rutkowského, ktorý má na svojom konte viacero úspešných záchranných akcií, ktoré mali za cieľ vyslobodenie poľských detí z pazúrov neslávne známej nórskej sociálnej služby Barnevernet. Rutkowski sa podľa fám údajne pus-

Dvojročného Alfieho EVANSA lekári odpojili od prístrojov napriek nesúhlasu rodičov a verejnej mienky.

til aj do organizovania oslobodenia Alfieho z britskej nemocnice.

Európa i svet sú čoraz viac konfrontované s totalitnou snahou o prevzatie kontroly nad ľuďmi, ktorým sa niekto usiluje nanútiť, že vie lepšie než oni sami, čo je v ich záujme. Podľa Stanisława Tasiemského z Katolíckej informačnej agentúry je čas položiť si otázku, či si štát neuzurpuje moc, ktorá mu nepatrí, či nežijeme náhodou v orwellovskej dobe, či štát má rozhodovať o tom, kedy má človek odísť z tohto sveta.

BATOLA AKO SYMBOL

Výstižne celú kauzu okomentovala aj poslankyňa za stranu Kukiz 15 Agnieszka Ścigajová, ktorá v relácii „Kawapolityczna“ Televízie Republika povedala: „Malý chlapec sa stal istým symbolom, symbolom boja o to, kto rozhoduje o našom živote a smrti.“

V poľských médiách rezonovala aj príčina smrti Alfieho. Ako uviedol už spomínaný Tomasz Terlikowski, malý hrdina nezomrel na následky odpojenia od prístrojov, ale na následky faktického vyhladovania po tom, čo mu odpreli výživu. Citlivosť celého prípadu pre poľskú verejnosť zdôraznil redaktor Poľského rádia Jan Pospieszalski, ktorý povedal: „Žijeme v krajine, kde práve v Sopotoch v hoteli Grand podpísal Adolf Hitler po prvý raz zákon dovoľujúci usmrčovaniu ľudí neplnoprávných a vieme, akú monstruóznou žatvu to prinieslo – tým viac sme my Poliari povinní postaviť sa na stranu života.“

O aktuálnom dianí na Slovensku s politológom a publicistom Romanom MICHELKOM

• **Začneme udalosťami, ktoré by sa dali nazvať spoločensko-politickou krízou na Slovensku. Čo vyvolalo našu, dnes už doznievajúcu krízu?**

Príčiny sú pomerne známe. Opozícia hľadala zámenku, ako potopiť ministra vnútra Roberta Kaliňáka, ktorého pozícia bola už aj tak veľmi krehká, a vražda novinára Kuciaka a jeho priateľky bol pre ňu dar z neba. Zneužitie tejto nešťastnej udalosti bolo cynické – ukázalo sa, že pre opozičných poslancov typu Nicholsonová, Matovič alebo Galko neexistuje nijaká pieta. Všetci si pamätáme na tlačovku, na ktorej policajný prezident Gašpar vyslovil nie celkom šťastnú myšlienku, že vražda novinára mala nejaký súvis s jeho prácou. Dnes vieme, že verzií je viac, ale Gašparovho neuváženeho vyhlásenia sa okamžite chytila opozícia. Igor Matovič na prvej tlačovke na túto tému povedal, že sa to nedá nevyužiť.

• **Nebola to prvá násilná smrť novinára v európskom priestore. Vlni v októbri za doteraz nevyjasnených okolností na Malte zabili medzinárodne uznávanú novinárku Daphne Galiziovú. Aj tam vzplanuli emócie, ale nevyústili do takej hystérie ako na Slovensku. Z čoho pramenil náš osobitý slovenský prípad?**

Ako to vzniklo? Musíme sa vrátiť do nedávnej minulosti. Prvým zásadným problémom tejto vlády bola kauza Baštrnák, ktorá vyplávala na povrch pár mesiacov po voľbách. Bola to v rukách opozície veľmi účinná munícia, ktorú pohotovo využil najmä Igor Matovič. Ale pre jeho hlúposť a narcizmus ním organizované protesty v tom čase vyšli naprázdno, lebo jeho povestné „majdany“ v júli a auguste boli veľmi zle načasované. Zdalo sa, že preferencie Smeru neklesli, a tak sa žilo v ilúzii, že psy štekajú a karavána ide ďalej. To platilo až do župných volieb.

• **Tieto ilúzie sa rozplynuli župnými voľbami?**

Áno. Smer stratil štyroch županov a polovicu poslancov, ktorí nedoplatili na nejaké zásadnejšie pochybenia v úrade, ale na Bašternáka a jeho prepojenie na Roberta Kaliňáka. Vtedy sa Maďarič pokúsil v Smere o sebareflexiu. Pokúsil sa o trik, ktorý predtým už dvakrát vyšiel: oznámil, že položí stranícku funkciu. Dvakrát mu to nevyšlo a tretikrát zahral silnou kartou, naozaj sa vzdal stoličky podpredsedu Smeru-SD. Mal to byť príklad pre ostatných podpredsedov, že je potrebná zmena, lebo inak bude veľký problém. V tom čase však už nemal na Roberta Fica taký vplyv, hral vankabank a prehral. V Smere nevznikla nijaká frakcia, ako možno predpokladal, a Kaliňák ďalej prežíval ako tikajúca časovaná bomba, chvíľu však Maďaričov tlak ešte ustál. Potom prišla nečakaná udalosť – vražda novinára, otriasla emóciami ľudí a hoci sa neobjavila nijaká súvislosť ministra vnútra či polície s touto vraždou, spustila sa lavína protestov. Našli sa zmanipulovaní, prevažne mladí ľudia, ktorí začali organizovať demonštrácie akože nepolitickým, nadstraníckym spôsobom.

• **Marek Maďarič urobil ešte jeden ťah – vzdal sa postu ministra kultúry. Ako hodnotíte tento jeho krok?**

Vtedy, keď bol Smer oslabený, možno hodnotiť jeho krok ako ranu do chrbta. Bol to bod zlomu. Ministerka spravodlivosti Lucia Žitňanská, ktorá dovtedy iba hovorila, že ju prípad Kaliňák „hlbokoznepokojuje“, dala Ficovi ultimátum: ak Kaliňák nepôjde preč, ona

Pozadie slovenskej krízy a jej protagonisti

Zhovárал sa Ľudovít ŠTEVKO – Foto: archív SNN

Na Filozofickej fakulte UK vyštudoval filozofiu, históriu a politológiu. Už jeho knižný debut – zierka filozoficko-politologických eseí Revoluční Sisyfos, za ktorú dostal prémii Ceny Ivana Kraska, prezrádza, že na Slovensku sa z politologického disentu vynoril národne a ľavicovo orientovaný intelektuál so širokými znalosťami vo svojom odbore, odmietajúci čierno-biele a jednostranné videnie sveta. Je autorom štyroch kníh, stoviek eseí a štúdií z oblasti sociológie, histórie, politológie a iných spoločenských vied. Prinášame rozhovor o aktuálnom politickom dianí na Slovensku so spisovateľom, s politológom a publicistom Romanom MICHELKOM.

Publicistické politologické ponory a eseje Romana MICHELKA sa vyznačujú brisknou odhaľujúcou, investigatívnou optikou a nekompromisným jazykom, ktorým triafa do čierneho – či je objekt jeho úvah a záverov vľavo, v strede alebo vpravo na politickom spektre.

tiež abdikuje. Keď sa Bugár vrátil z Maldív, námestia zúrili. Slovenská frakcia v strane Most – Híd povedala, že nebude akceptovať nielen Kaliňáka, ale celú súčasnú vládu a postavila Bugára pred hotovú vec. Koalícia bez jeho štyroch poslancov – Šebeja, Žitňanskej, Švejnu a Kresáka – by už nemala v parlamente väčšinu a hrozilo, že vláda padne. Boli dve možnosti: divoký rozpad s koncovkou predčasných volieb alebo dohoda o predčasných voľbách, ku ktorým však krajinu dovedie súčasná koalícia. Vtedy sa stalo, čo nikto nečakal. Fico spoznal politickú nevyhnutnosť a na rozdiel povedzme od Babiša v Česku obetoval seba, ponúkol abdikáciu a na miesto premiéra navrhol Pellegriniho. No a Žitňanská a Kresák boli spacificovaní tým, že im sľúbili čelné miesta na Ústavnom súde SR...

• **Šebej sa vzdal poslanskej mandátu a dohodou o rekonštrukcii vlády sa zachránila koalícia. Aká bola v tejto politickej kríze úloha prezidenta?**

Keď sa Andrej Kiska týždeň po vražde Kuciaka vrátil z lyžovačky v Rakúsku, vyzval na predčasné voľby alebo na hlbokú rekonštrukciu vlády v čase, keď mala koalícia v parlamente väčšinu. Bolo to nenáležité a nefér. Okrem toho definitívne a totálne ho diskvalifikujú jeho slová o tom, že nezáleží na motíve vraždy...

• **Bola to teda výzva na deštrukciu funkcie vlády?**

Samozrejme, a prezident tým prekročil všetky hranice. Náš systém je parlamentný, nie prezident-ský, preto platí, že kto poskladá parlamentnú väčšinu, má oprávnenie na to, aby vládol. Andrej Kiska tento systém deštruoval. Bolo to hrubé porušenie ducha ústavy, zvyklostí a spôsobu, akým funguje parlamentná demokracia. Prezident má v rukách karty iba vtedy, ak sa parlamentná väčšina rozpadne, inak má možnosť minimálne. On však

parlamentnej väčšine nielenže kládol podmienky, ale pravdepodobne na popud svojho poradcu Mazáka urobil čosi mimoustavné: nepoveril Pellegriniho zostavením vlády, ale „nezaväzane“ ho poveril ba rokovanim o zostavení vlády a takéto poverenie mohol kedykoľvek vziať späť. Tým do našej politiky zaviedol nebezpečný precedens – keď prišiel Pellegrini so zostavou, tak začal kádrovať niektorých ministrov, konkrétne Jozefa Ráza mladšieho.

• **Ráza odmietol na základe skupinovej fotografie starej sedem rokov, na ktorej bol s bývalým ministrom vnútra Kaliňákom. Ale výhrad k navrhovaným ministrom mal aj viac. Výhrady sú však jedna vec a odmietnutie vymenovať ministra je vec druhá. Nebolo to viac ako nekorektné?**

Poviem príklad: bývalý prezident Ivan Gašparovič si mohol všeličo myslieť o vlade Ivety Radičovej a jej ministroch, ale správal sa korektné podľa ústavných zvyklostí. Keď prišla Radičová s väčšinou sedemdesiatich ôsmich poslancov v parlamente, tak jej vládu akceptoval. Od roku 1999, keď sa zmenila parlamentná voľba prezidenta na priamu voľbu, menil sa aj článok 111 Ústavy SR a spôsob vymenovávania a odvolávania ministrov má takúto podobu: „Na návrh predsedu vlády prezident SR vymenuje a odvolá ďalších členov vlády...“ Po ústavnej novelizácii sa teda zmenil slovesný vid – z nedokonavého vidu „vymenúva“ na dokonavý „vymenuje.“ Čiže o povinnosti prezidenta vymenovať ministra niet ani najmenších pochybností.

• **Predstavy o úradníckej vláde sa nenaplnili, hoci prezident avizoval, že pokoj nebude. A ulica, aj keď je za zenitom svojich aktivít, pokračuje v požiadavkách ďalej. Organizátori demonštrácií majú dostatok financií na inscenovanie posmrtného sobáša dvoch zavraždených**

mladých ľudí a ďalších podujatí. Čo si myslíte o pozadí týchto akcií?

Nejaká „skoro“ maturantka slečna Farská a nejaký Šeliga majú akýsi „transparentný“ účet, podľa ktorého jedna ich akcia stojí šesťtisíc eur, čo je veľmi podhodnotené a nereálne číslo. Sú za tým veľké otázky. V pozadí sú podľa všetkého skrytí ľudia, ktorí finančne podporujú a logisticky riadia figúrky týchto protestov. Nie som však v týchto štruktúrach, preto máme len indicie, nie jasné dôkazy.

• **Organizátori čítajú zo scenárov, ktoré sami nenapísali?**

Dá sa to tak povedať. Organizátori demonštrácií si uvedomujú, že by bolo kontraproduktívne ťahať na pódiá politikov z radov opozície, ktorí sú sami zdiskreditovaní, preto tam volajú rôznych hercov a umelcov. Títo ľudia z pouličných tribún nemajú reálne vedomosti o tom, ako funguje ústavný systém, nemajú predstavu o parlamentnej demokracii, nevedia napríklad o tom, prečo vláda nemá kompetencie odvolať prokurátora Kováčika voleného v parlamente. Samozrejme, Kováčika môže parlament odvolať len vtedy, ak by spáchal úmyselné nejaký trestný čin. Žiadne iné možnosti nemá.

• **Momentálne sa pozornosť väčšinových médií aj ulice sústreďuje na boj proti vedeniu RTVS. Je vôbec na tento boj nejaký relevantný dôvod?**

K tomu treba opäť uviesť krátke entrée. Bývalý minister kultúry Krajcer brutálnym spôsobom dostal verejnoprávnu televíziu i rozhlas do područia politikov, keď zlúčil obe inštitúcie do „telerozhlasu“ s názvom RTVS. Ak predtým riaditeľ týchto samostatných inštitúcií volili televízne a rozhlasové rady, Krajcer presadil, že voľby riaditeľa zlučenej inštitúcie prešli do kompetencie parlamentu. Predtým bol mandát členov rady stanovený na šesť rokov a po

dvoch rokoch sa vždy obnovovala tretina členov rady. Na základe tohto kľúča sa nikdy nestalo, aby mala v rade väčšinu vládna koalícia, lebo model bol vypracovaný tak, aby nebolo možné po zmene vlády ľahko ovládnuť verejnoprávny rozhlas i televíziu novou vládou garnitúrou. Treba jasne povedať, že toto všetko zrušil Krajcer, že toto všetko zrušila retroaktívne Radičovej vláda, lebo členovia rady nedokončili svoj mandát.

• **Riaditeľom sa podľa tohto modelu stal Jaroslav Rezník, ktorého zvolilo deväťdesiatšesť poslancov tajným hlasovaním. Prečo nastal počas jeho pôsobenia tak mohutne medializovaný problém údajnej „normalizácie“ RTVS?**

Je to paradoxné, veď Rezník neprijal medzi svojich spolupracovníkov nijaké stranícke kádre Smeru-SD, ale prijal napríklad Dzurjanina, ktorý bol v minulosti v bývalej rozhlasovej rade nominantom KDH. Celý problém vznikol v čase prvých protivládnych demonštrácií, keď bolo spravodajstvo RTVS extrémne politicky „aktivistické“. Dobšinský a Strážinec sú od roku 2016 hlásnymi trúbami opozície. Tesne po voľbách stratili akékoľvek zábrany. Keď bolo jasné, že mediálna hystéria zostaveniu vlády nezabrání, trochu zabrzdlili, ale to, čo predvádzali, nemá s verejnoprávnosťou nič spoločné. Pamätáme si slová týchto aktivistov RTVS: „Zrada na voličoch, Bugár zradca“ a podobné vyjadrenia boli ich denným chlebobíkom. Dnes sú na čele neobjektívnej kritiky proti vedeniu RTVS ľudia ako Bc. Hanzelová, ktorá má na rovnáši vážne sankcie za neobjektívnosť od licenčnej rady. Ďalší veľký problém je, že monopol na verejný diskurz v televízii má Michal Havran, ktorý má zároveň pravidelnú rubriku v jasne vyhranenom denníku SME. Do svojej „súkrromnej“ relácie si pozýva kamarátov iba jednostranného názorového zafarbenia, ale nepozýva veľmi významnú a relevantnú časť názorového spektra, pričom často provokuje, keď rieši napríklad umelý problém antisemitizmu štúrovcov. A títo ľudia dnes kričia za masívnej podpory médií a opozície, že ich vedenie RTVS šikanuje. Absurdné!

• **Aká perspektíva čaká slovenskú spoločnosť po parlamentných voľbách v roku 2020? Bude zostavovať vládu Sulíkova koalícia s Matovičom, Kollárom a KDH?**

Strana Smer-SD má dnes dvadsať percent preferencií a klesla na pätnásťročné minimum. SaS má reálne trinásť percent a nerastie, OĽaNO kleslo. Ostatné strany sú na tom plus-mínus rovnako ako pred ťažkou krízou, z ktorej opozícia vôbec neprofituje. Aj keď rátame s tým, že do parlamentu môže vstúpiť KDH, prípadne Progressívne Slovensko, stále tu bude strana bez najmenšieho koaličného potenciálu – ĽSNS Mariána Kotlebu. Sulík sa jednoznačne vyhraňuje voči Smere a iste by rád pribral do koalície niektorú z terajších koaličných strán, lenže tu je kameňom úrazu arogantný a neakceptovateľný Matovič, s ktorým by sotva Danko alebo Bugár išli do partie.

• **Do volieb však zostávajú takmer dva roky, všeličo sa môže zmeniť.**

Samozrejme. Na politickej scéne sa môžu objaviť ďalšie nové strany a Smer-SD môže vyrásť na dvadsaťpäť percent, ale to nemusí stačiť. Zatiaľ je vysoko pravdepodobná situácia, že nastane povolebný pat podobný tomu v Čechách.

Na Kamjanej nad Medzilaborcami išli pešiáci proti sebe niekoľkokrát na bodáky... Niekoľkí padli, ale tentoraz neumrel nikto

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Klub vojenskej histórie Beskydy 2. apríla 2018 pripravil už ôsmy ročník historickej rekonštrukcie bojov Karpaty 1914 – 1915. Tentoraz v Medzilaborciach, kde pred vyše sto rokmi prebiehali kruté boje medzi vojskami rakúsko-uhorskej, nemeckej a cárskej ruskej armády. Vojaci z nepriateľských strán išli tu proti sebe niekoľkokrát do bitky na bodáky – ako trebárs na Kamjanej s povestným Čertovým kameňom...

Početní diváci mohli popri samotnej rekonštrukcii bojov, zhustenej do hodinovej ukážky, obdivovať aj súčasnú vojenskú techniku či počúvať vystúpenia dobovej vojenskej hudby alebo mužskej speváckej skupiny z Rožňavy s ľudovými piesňami venovanými vojenskej tematike. Mohli tiež sledovať, ako sa aktérom darí pri varení vojenských jedál, poučiť sa z praktických ukážok Slovenského Červeného kríža či zastaviť sa pri stánku amatérskych výtvarníkov z Humenného, poľského Sanoku i Przemyslu, ukrajinského Užhorodu i Chustuči alebo maďarského Miškolca, ktorí sa usilovali výtvarne pretaviť do svojich diel inšpiračné motívy svetovej vojny...

SEMINÁR S HISTORIKMI

Tí, ktorí sa chceli o udalostiach prvej svetovej vojny v tomto regióne dozvedieť viac, mali možnosť zúčastniť sa na seminári, kde prednášali poprední historici zo Slovenska, z Maďarska, z Česka a z Ukrajiny. Vyvrcholením podujatia bola samotná rekonštrukcia bojov. Na jej priebehu sa úspešne podieľalo vyše stopäťdesiat členov klubov vojenskej histórie zo Slovenska, ale aj z Českej republiky, Poľska, Maďarska, Rakúska, Ukrajiny i Ruska v dobových uniformách, s výstrojom a so zbraňami, s ktorými sa vtedy bojovalo. Ozdobou podujatia boli ukážky leteckého majstrovstva pilota Petra Svobodu zo spoločnosti Pterodactyl Flight, ktorý nad bojiskom prelietaval v kokpíte britského dobového lietadla. Ako zdôraznil predseda Klubu vojenskej histórie Beskydy Martin Drobňák, k úspechu podujatia prispela bohatá ponuka akcií i slnečné počasie, ktoré prilákali do areálu stovky divákov z mesta, zo širokého okolia, ba aj spoza hraníc Slovenska.

VOJNOVÉ MEMENTÁ

Už od augusta 1914 sa Medzilaborce stali dôležitým vojenským dopravným uzlom, ktorým prechádzali vojnové transporty z vnútrozemia Rakúsko-Uhorska na front v Haliči. Údolím rieky Laborec viedla strategická železničná trať, ktorá smerovala cez Lupkovský priesmyk. Útok ruských vojsk na severovýchode Slovenska sa začal 20. novembra 1914. Po štyroch dňoch bojov ruské jednotky

Na medzilaborckom bojisku a obväzisku „padlo“ niekoľko sapérov aj šturmanov, ale tentoraz – na rozdiel od konca roka 1914 a začiatku roka 1915 – nikto nezahynul.

23. novembra obsadili Medzilaborce i Humenné. Reálne hrozil prienik cárskeho vojska do vnútrozemia habsburskej monarchie.

O veľkom význame týchto bojov svedčil aj príchod generálporučika Šandora Szurmaya, ktorý 25. novembra prevzal velenie nad všetkými rakúsko-uhorskými vojskami v oblasti. Po oslobodení Sniny a Humenného 28. novembra sa ustupujúce divízie ruského XXIV. armádneho zboru začali sťahovať k Medzilaborciam. Po ťažkých bojoch bolo mesto oslobodené 11. decembra 1914 a posledné ruské jednotky sa stiahli na severnú stranu Karpát. Takto prvú časť bojov o mesto opísal Matúš Korba v publikácii Mementá prvej svetovej vojny I., ktorú vydal KVH Beskydy v roku 2008.

Na rozhodujúcu ruskú ofenzívu na jar 1915 boli v ruskom vojenskom štábe vyčlenené rezervy. Pociťovali to aj rakúsko-uhorskí vojaci na líniiach medzi Svetlicami a Výravou, ktorí sa stali obeťami delostreleckej paľby. Po nej postupovala ruská pechota, ktorá prechádzala do masových útokov na bodáky. Kým Rakúsko-Uhorsko v tejto etape bojov už pociťovalo nedostatok vojakov, Rusko pravidelne doplňovalo bojujúce jednotky. Posledný ruský pokus o prelomenie karpatského frontu si vyžiadala obrovské straty na životoch. Len v okolí Výrav padlo 2 680 rakúsko-uhorských, ruských a nemeckých vojakov, ktorých pochovali na vojnovom cintoríne pod výšinou Kudrovec. Ďalší boli pochovaní v Svetliciach. V okolí

týchto dvoch obcí utrpelo zranenia alebo bolo zajatých okolo desaťtisíc vojakov.

Rakúsko-uhorská armáda napokon vydržala túto zatažkavú skúšku, ktorá vstúpila do dejín ako Veľkonočná bitka v Karpatoch. Spoločne s nemeckými zálohami 2. mája

Historik Ferdinand VRÁBEL na seminári predstavil pôsobenie poľného kuráta Jozefa TISA v 71. pešom pluku.

– poľný kurát k uvedenému pluku. Väčšinu jeho vojakov tvorili Slováci z Trenčína a Oravy. Pluk nasadili v Haliči proti ruskej armáde, kde utrpel veľké straty. Cesta vojenského kňaza s plukom pokračovala do slovinského Mariboru. Koncom roka ochorel na ťažký zápal obličiek a po liečebnom pobyte Tisa z vojenskej služby prepustili. Svoje zážitky z vojny publikoval v týždenníku Obzor Nitrianskej župy. Naturalisticky opísal jednotlivé stretnutia s ťažko zranenými vojakmi, ktoré sa často končili udelením posledného pomazania. Vojenský kňaz museli tiež viesť aj zoznamy padlých. Popri príkriach, ktoré vojna prinášala, pre budúceho prezidenta prvej Slovenskej republiky vojna znamenala aj umravnenie ľudí, ktorí opustili cestu pokory a úcty k Bohu.

KLUB BESKYDY

Klub vojenskej histórie Beskydy vznikol 8. apríla 2004 ako občianske združenie so záujmom o vojenské dejiny. Klub si hneď od svojho vzniku stanovil za hlavný cieľ mapovanie a následnú obnovu vojnových cintorínov z prvej svetovej vojny, ktoré sa nachádzajú na severovýchode Slovenska. Zámer venovať sa vojnovým cintorínom z tohto obdobia bol motivovaný dezolátnym stavom drívej väčšiny z nich. Popri brigádach pri obnove cintorínov (zrekonštruovaných pätnásť) to bola výskumná a publikačná činnosť a v poslednom období vytvorenie zoznamu padlých vojakov rakúsko-uhorskej armády počas prvej svetovej vojny. Klub sa už roky venuje výskumu problematiky a obnove vojnových cintorínov. Jeho členovia dlho rozmýšľali, ako populárnu formou priblížiť tieto udalosti, a rozhodli sa pripraviť ukážky bojov, ktoré organizujú najmenej raz ročne. Presvedčili sa, že práve tie majú u verejnosti najväčšiu odozvu, akoby rekonštrukcie bojov boli v ich snažení pomyselnou čerešničkou na torte. Dvadsaťdruhá apríla sa uskutočnil už ôsmy ročník rekonštrukcie bojov v Medzilaborciach, kde prebiehali skutočné bojové stretky počas prvej svetovej vojny.

POLNÝ KURÁT TISO

Slovenský historik Ferdinand Vrábel už názvom svojho vystúpenia vzbudil pozornosť prítomných – Poľný kurát 71. pešieho pluku v Trenčíne Jozef Tiso na fronte v Karpatoch a Haliči. Po vyhlásení mobilizácie nastúpil mladý Tiso v auguste 1914 ako vojenský kňaz

FEJTÓN

Medzi symboly socializmu patrili pre Juska aj prvomájové párky. V ich meste mali mäsopodnik, a tak sa súdruhovia predbiehali, aby na sviatok práce mali pracujúci také párky, aby sa po nich oblízavali. Nedávno sa stretol s Petrom, ktorý pracoval v mäsopodniku a ten mu porozprával, ako pred prvým májom chodil do výroby sám najvyšší šéf a podobrotky i pod hrozbou, podľa toho, na koho čo platilo, presviedčal zamestnancov, že musia pre obyvateľov okresu vyrobiť také párky, aby na ne dlho nezabudli, aby do mäsa nepridávali veľa soli a nepreháňali s vodou. Aby ich jednoducho pripravili tak, ako určujú normy. A tie veru boli prísne a presne určovali, že párky sa musia robiť z mäsa a podľa presnej receptúry. A také aj boli, ešte dodnes si v duchu po nich olizoval palce. Nie ako mnohé dnešné, ktoré často obsahujú toľko

sója, že po nich ani pes nebrechne. Doslova, aj Jusko ich svojho času takto testoval, a keď jeho pes párky iba oňuchal, bolo mu jasné, že sója a podobné ingrediencie prevládajú v párkoch nad mäsom.

Jusko si spomenul, že pre mimoriadny záujem o párky ich

pravdaže, tam už hmotnostné limity neexistovali, no ani Peter si nevedel presne spomenúť, či to boli dvoj-, troj- či až päťkilové balíčky párkov. A podobné limity pre širokú verejnosť mali aj stankári, ktorí predávali už uvarené párky. Podávať ich mohli až po prvomájovom

zadarmo guláš, pivo, pálenku i párky. Kým po váru chodili daktori aj s obedárom, aby mali – ako vraveli – aj pre starych, ktorí už nevládali prísť na predvolebné zhromaždenie, zato určite budú voliť štedrého kandidáta, párky si popri tých, ktoré dostali na tácke

párky alebo pivo. Zato kandidát na poslanca odišiel s dlhým nosom. Boli to jedny z prvých volieb a už vtedy platilo, že melú až poslední kandidáti. Kortešačka nášho zbohatlíka patrila medzi prvé, takže kým sa vo voľbách rozhodovalo, dávno naňho zabudli.

Pri spomienkach na socializmus a súčasnú demokraciu sa Jusko vybavil aj film o tom, ako sa na zhromaždení pred prvomájovým sprievodom odrazu otvorila obloha a teplý májový dážď ich mladých študentov zmáčal až do nitky. Keďže stáli na stanovišti pred železničnou stanicou, on i Klára zo susednej triedy akoby sa dohodli, nasadli na osobáček, ktorý ich z veľkej železničnej stanice dovezol na malú železničnú stanicu. A odtiaľ sa uličkami mesta dostali do domu, kde bývala Klára. Jej rodičia boli tiež v prvomájovom sprievode, takže celý dom patrila im mladým. Bol predsa máj, nie? Len sa trochu báli, aby si ostatní nevšimli, že chýbali v sprievode.

Ako sme spomínali na prvomájové párky

Marián ŠIMKULIČ

museli mäsiari vtedy tesne pred prvým májom predávať v obmedzenom množstve, to znamená pol kila alebo celý kilogram na zákazníka, už to presne nevedel... Zato Petrovi prišli na um rozvozy ich osobného šoféra, ktorý každému významnému súdruhovi priviezol domov balíček s údeninami. Zvyčajne ich prevzala manželka súdruha.

sprievode. Servirovali ich na táckach s horčicou a kúskami chleba. Deti si k nim kupovali malinovku a dospeli točené pivo vo voskovom pohári.

Keď už takto spomínali, v mysli sa mu vybavila aj volebná kortešačka novozbohatlíka v jedných z demokratických volieb po novembri. V honbe za hlasmi dával

s horčicou a chlebom, nechali mnohí ukladať do veľkých voskových pohárov, ktoré im ostali po vypití piva. Ani by ste neverili, koľko sa ich tam zmestilo! Pre tých, čo sa otočili pre pivo viackrát, párky už do pripravených voskových pohárov neostali. Darmo, aj pri nových demokratických móresoch ste si museli vybrať:

NA OKRAJ

Na Slovensku sa už roky praktizuje opozičná taktika prenášať nečestné formy vnútropolitického boja za hranice. Tento podpásový trend má veľmi pofidérne formy ohovárania, nepodložených obvinení a hovorí skôr o duševnom stave informátora, ktorý sa domnieva, že keď pošpíní v zahraničných médiách svojho politického protivníka, zvýši sa jeho domáci rating a stane sa hrdinom dňa. Takýto informátor si na chvíľku pohladí svoje nadmerne vyvinuté ego, ale škody, ktoré svojim táraním v zahraničí spôsobí Slovensku, sú často neúmerne vyššie ako jeho osobný zisk. Lebo zahraničný i slovenský prijímateľ zavádzajúcich informácií sa riadi skôr symbolmi. Pre neho Merkelová symbolizuje politiku Nemecka, Erdogan súčasné Turecko, Kiska Slovensko. To isté platí aj o vládných politických subjektoch.

Podpásoví ohovárači

Ak Milan Krajniak (Sme rodina Borisa Kollára) obviní SNS vo fínskej verejnoprávnej televízii YLE z účasti na korupcii pri objednávke na podvozky tamojších obrnených transportérov, aj keď dôkazy nemá, vrhá tým tiež podozrenia na celé Slovensko. Veď SNS je koalíčnou vládnu stranou a generál Peter Gajdoš, nominant tejto strany, stojí na čele silového rezortu Slovenskej republiky. Minister obrany môže na Krajniaka podať aj sto trestných oznámení za poškodenie dobrého mena, ale koho vo Fínsku a inde v zahraničí to bude zaujímať a kto sa to dozvie? Koho bude zaujímať, že v tomto prípade išlo o bohapusté ohováranie nejakého opozičného poslanca slovenského parlamentu?

Za transportéry Patria, ktoré plánuje Slovensko vyrábať s fínskou firmou, má Slovensko zaplatiť štyristo miliónov eur a Krajniak hovorí, že v tejto cene je už zahrnutá dvadsaťpercentná provízia. Teda podľa poslanca Sme rodina ide o korupčné správanie z pozadia SNS. Podobných klebiet na úrovni kofy z trhu bolo už na Slovensku neúmerne, ale nepravdivá informácia, ktorá vyvoláva v slovenskom parlamente iba „búrku v nočníku“, v zahraničí je prijímaná ako fakt z pera nezávislého investigatívneho novinára, teda musí byť pravdivá.

Celá vec má však aj inú prozaickú príčinu: Slovenský zbrojný priemysel zlikvidoval Václav Havel rozhodnutím o tzv. konverzii a istá časť zbrojnej výroby sa vtedy presunula do Čiech, a tak to malo zostať navždy. Terajší zámer SNS oživiť niektoré segmenty slovenského obrábného priemyslu tým, že na armádnych zákazkách sa budú výrobne podieľať aj slovenské firmy, niekomu očividne prekáža. Všetko, čo je „nevýhodné“ doma, ale výhodné pre zahraničie treba predať a potom to isté draho nakupovať v zahraničí. Rovnako potraviny ako zbrane. Ukazuje sa, že táto smutne známa téza z čias vládnuceho dua Dzurinda – Mikloš má v súčasnej opozícii stále svojich užitočných pokračovateľov – ohováračov.

Ludovít ŠTEVKO

Pohľad na veľkú európsku traumu v duchu hesla Cui bono? Brutálna poprava a hľadanie súvislostí

Milan KENDA – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Zdá sa, že rozprávať o európskej migračnej megakríze, o obrovskom osudovom migračnom bremene dnes, v čase, keď viaceré štáty EÚ majú iné vyostrené politické, národnostné, etické a sociálne problémy, je nadbytočný luxus. Ale nie je to pravda, najmä nie v spojitosti s našou vlasťou. Poďme o tom popremýšľať z hľadiska elementárnej logiky a politickou navíťou nezahmleného rozumu.

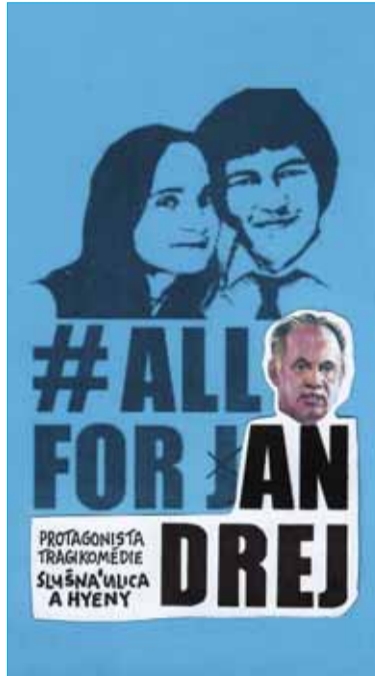
Čo je primárnym, spoločensko-etickým, šokujúcim problémom súčasného Slovenska? Brutálna vražda investigatívneho novinára a jeho snúbenice, vlastne ich poprava. Tento zločin zavrhol medzinárodnú prestíž Slovenska a zviditeľnil karieristické politické figúry lepšie než reklamnými agentúrami vedená sofistická predvolebná kampaň. Vykonávateľom zrejme nebol objednávateľ, takto to v balkerskom kapitalizme nefunguje, na likvidáciu sa používajú najomní špecialisti. Uvažujeme najprv o možnosti mafiánskej vraždy. Ak novinára s jeho snúbenicou dala popraviť mafia, potom už dala popraviť aj toho či tých, čo ich popravili, aby sa k nemu či k nim vyšetrovatelia nedostali. V tom má mafia prax, na to má kapitál. A mafiánsky objednávateľ sa vyšikiera nad tým, ako sa teraz niekto pokúša rozbiť republiku. Vráťme sa však k elementárnej logike, ktorá je učiteľkou histórie a krotiteľkou hystérie. Mafia, sledujúca profit bez prekážok a kompromitácie, koná premyslene, nie unáhle. Predpokladala by, že pri elektronickom, publikačnom i osobnom prepojení zavraždeného novinára so zvyšnou redakciou a ďalšími jeho známymi by sa odhalené korupčné mená a zväzky aj tak neutajili, naopak, po vražde enormne zverejnili a vyvolávali pre mafiánov neziaduciu policajnú poľovačku, iné ťažkosti a spoločenské tlaky. Mafia má obrovský vplyv. Prečo by vraždila ako nejakí amatérski zločinci? U nás je totiž „moderné“ ekonomická mafia, a nie historické sicilská „luparová“ mafia!

Z hľadiska logiky sú teda dve diametrálne odlišné koncepcie úkladnej vraždy novinára a jeho snúbenice. Buď ide o rýdzo mafistickú popravu s nečakanými politickými dôsledkami, alebo o popravu imitujúcu mafistický zločin, o plánovanú intrigu s očakávanými politickými dôsledkami. Tú prvú sme vylúčili ako amatérsku a málo pravdepodobnú. O tej druhej, poučení podozrivým prípadom Pearl Harbour a rovnako podozrivým prípadom newyorských „dvojčiek“, budeme ďalej uvažovať.

BESEDNICA

Od čítania a pozerania mayoviek, kde indiánsky náčelník mal na tvári vytetované dejiny kmeňa Kiowov, aspoň v mojom prípade, už uplynulo dosť veľa rokov. Mladosť sa mi vrátila, keď som platil mladé pokladničky v ktoromsi „reťazci“. To musí byť isto-iste dcéra veľkého náčelníka. Cez krk a pol tváre mala v klinovom písme napísané niečo ako Konfuciove zobrazené spisy. Tak som si začal všimáť aj iné partie mladých diev, než som bol zvyknutý za socializmu. A hľa – asi nás hrdý kmeň Kiowov nenápadne okupoval, to boli zrejme tie hlásené presuny „spojencov z NATO“ cez naše územie. Ako v šesťdesiatom ôsmom, len menej krvavú okolo toho...

Okrem všeobecne známych obrazcov – srdcia prepichnuté dáždnikom, leopardov a hadov, som objavil na niektorých „dámach“ výkriky túžby – I LOVE Jano, Mišo, v anglosaskom nárečí Johnny, Mike... Pripomenulo mi to môjho obstarožného priateľa, ktorý si niekedy dávno vlastnoručne vytetoval

A tu sa dostávame k spojitosti s európskou migračnou megakrizou. V odmietaní migračného bremena v podobe prerazovania migračných kvót je veľmi aktívna skupina štátov zvaná V4. Nuž a kto bol doteraz jej azda najdôslednejším, no rozhodne najviditeľnejším predstaviteľom, priam premiantom práve v súvislosti s kvótami? Slovensko, rešpektované ako úspešný príbeh! To sa kadekomu na Západe nemôže hodiť do jeho stratégie. Jednak tým bližším, čo prveľmi roztvorili náruč pre migrantov a teraz majú problémy s migračným bremenom, jednak tým vzdialenejším, čo by chceli na svoj prospech prostredníctvom masívnej migrácie oslabiť ekonomiku EÚ. Pravda, logika samotná nám nepomôže v tom, na koho máme namieriť prst.

Čo keď konšpirátori inšpirátori pripravili vražedný plán podľa osvedčených metodík podnecovania masových vášní drážením emócií a vyvolania celosvetového pobúrenia. Dozista to stálo veľa peňazí (a organizácia nových masových protestov pohltí ďalšie), ale stálo im to za to! Ako švihnutím čarovného prúta sa zo dňa na deň v zahraničí

dobře zapísané Slovensko stalo čiernou dierou a vláda Roberta Fica, tá ktorá striktno odmietala utečenecké kvóty, padla raketovou rýchlosťou. K brutálnym vraždám investigatívnych novinárov prišlo aj v iných štátoch, ale nevyvolali také celosvetové pietno-protestné zhromaždenia ako dvojité vraždy u nás, čo svedčí o dôkladnej organizácii, o politickom využití tohto hrozného činu.

Zoskupenie štátov V4 je nahodané zo všetkých štyroch strán, najnovšie najviac zo strany Slovenska. Brutálna vražda vyniesla k mikrofónom v pelotóne tlačových konferencií tunajšiu parlamentnú i neparlamentnú opozíciu, ktorá si brúsi zuby napríklad na zrušenie vianočných príplatkov pre dôchodcov, na ekonomickú likvidáciu Matice slovenskej, na zriadenie vojenských základní NATO na slovenskom území, na odstátnenie nemocníc a premenu zdravotia na predražený tovar, ako aj na ďalšie „vymoženosti“. V priamych prenosoch sme mohli pozorovať nadšené tváre opozičných amazoniek exorcistického zamerania, ktoré boli a sú dokonca agilnejšie než ich mužskí súkmeňovci. Opozícia enormne ožila a vezie sa na súzvučnej vlně protestných výkrikov z ulice. Z hľadiska opozície skevele zúročená brutálna vražda!

■ OCHROMENÁ V4

Ak V 4 nazveme protimigračnou koalíciu, musíme priznať, že v súčasnosti – azda s výnimkou Maďarska, kde vláda v súlade s väčšinou občanov správne diagnostikuje agresívnu geopolitiku – je toto protimigračné zoskupenie ochromené. Dúfajme, že sa preberie k životu, lebo bráni životaschopnosť svojich krajín pred najzádmami exotických kobyliek. Čo znamená migračné bremeno, o tom podrobne a zasvätené rozpráva nemecká spisovateľka a dobrovoľníčka pomáhajúca utečencom Katja Schneidtová v knihe Nevládneme to. Touto tenkou brožúrou preloženou do slovenčiny Vydavateľstvom Spolku slovenských spisovateľov robí našej verejnosti obrovskú

privedol domov nosičku vzorkovnice tetovania a kovových ozdôb. Mala ich len na tvári toľko, koľko ja mám amalgámových plomb. Minimálne tridsaťdva. Keďže EÚ zakázala používanie amalgámu, pretože pri kremácii sa uvoľňuje do prírody ortuť a následne hynú

Hod' mi iskru, sokoliku!

Milan ČASNOCHA

ľavej ruky. Ktoré chceli, uverili. Ktoré nie, mali smolu alebo šťastie.

Od estetiky k realite. Zvyčajný doplnok tetovania bývajú kúsky kovov, ako zaznamenal môj výskum. Sú rôznych tvarov a sú zapichnuté v perách, obočiach, licach a možno aj inde, môj jemnocit a cudnosť mi nedovolila vymenovať ďalšie miesta. Navyše by išlo len o domnienky, kde by sa ešte dali tieto umelecké broky inštalovať. Jedného krásneho, ale pre mňa smutného dňa si môj syn

veľryby, mala by sa pozrieť aj na takéto broky. V asociácii s tonami ochudobneného uránu, ktoré za spolupráce s jednou slovenskou vládou (nepíšem mojou vládou, moja – keby vtedy bola – tá by to nedovolila) naši spojenci úspešne dopravili do bratského slovenského Srbska. Pre istotu som dotyčnú varoval, aby si dávala pozor, keď pôjde okolo chladničiek. Sú na nej magnetky a nebol by som rád, keby mi ich odniesla. Podľa množstva kovu na

službu. Utvrďuje väčšinu obyvateľstva, presvedčeného o fatálnom nebezpečenstve zo záplavy migrantov, v ich správnom zhodnotení hroziacej katastrofy. Zároveň prináša presvedčivý, ťažko vyvrátený polemický materiál pre farižeov roniacich slzy nad migrantmi bez rozdielu – tých utekajúcich pred hrôzami vojny i tých ekonomických (vrátane utajených teroristov). Je to však aj polemický text pre tých farižeov, ktorí kritických, predvídavých a zodpovedných občanov nazývajú xenofóbmami, rasistami, cynikmi, populistami a fašistami. Významným spôsobom do tejto kľúčovej problematiky zasiahli aj Slovenské národné noviny, ktoré o knihe Nevládneme to priniesli niekoľko brilantných článkov od publicistu Ludovíta Števka. Azda najdôležitejšou varovnou tézou knihy pani Schneidtovej je táto: „Moslimská viera a nemecká kultúra kolidujú v mnohých oblastiach. Väčšina utečencov patrí k moslimskej viere. Principiálne nie sú pripravení podriať túto vieru našej kultúre. To je však práve v oblasti práv žien nevyhnutné.“ Pochopiteľne, termín „nemecká kultúra“ možno a treba rozšíriť na pojem „európska kultúra“.

■ CUI BONO?

Prečo určitým kruhom stálo za pokus pomocou zneužitia brutálnej dvojvraždy zlikvidovať slovenskú protimigračnú vládu? Protimigračný postoj totiž chráni Európu pred zhubnými následkami fatálneho omylu EÚ pri odštartovaní migračnej invázie. Precízne to vystihol profesor Václav Klaus v knihe Stěhování národů s. r. o. (Olympia 2015): „Európa prostredníctvom EÚ vyslala do sveta signál, že masová migrácia je možná, a to na našťartovanie pochodu migrantov stačilo. Bola to tá povestná iskierka, ktorá zažne požiar. Okamžitá masová zamestnateľnosť migrantov je iba utopickým snívaním európskych nainých multikulturalistov. Dlhý čas budú prisťahovalci odkázaní na štedrosť európskeho sociálneho systému, čo bude na makroúrovni vyžadovať mnohomiliardové financie. Ale oveľa väčším problémom bude dosah takého veľkého počtu migrantov na koherenciu európskej spoločnosti, na atmosféru v Európe, na pocit bezpečnosti domova, na životné i existenciálne istoty miliónov pôvodných Európanov.“

Namiesto naivného a prepieraním mozgov vyprojektovaného fatamorgánového „pohľadu“ oplatí sa prostredníctvom logiky a kauzality skúmať súvislosti v duchu latinského hesla Cui prodest? alebo Cui bono?

niektorých jedincoch už morbidne vidím ten ingot, ktorý si pozostali odnesú vedno s urnou z krematória.

Ale netreba sa zameriavať na zovňajšok. Treba hľadať tú dobrotu a inteligenciu skrytú vnútri. Pokúsil sa o to môj ďalší priateľ. Jeho dcéra privedla domov na obed mládenca, v horúcom lete obutého v kožených čizmách po kolená, s červozeleným chocholom na hlave a ostatnými skôr uvedenými atribútmi moderného mladíka. Predstavila ho ako svoju vážnu známosť, s ktorou chce žiť a bývať v rodičovskom byte, „až kým si nenájdu niečo“. To niečo musí byť lacné, lebo zatiaľ moderný mladík nepracuje a neštuduje. Žije svoj život, ako bolo vysvetlené. Mladý pán bol ticho, byt sa mu zjavne páčil, zvlášť spálňa, obed mu chutil. Po obede sa rozvalil na kresle, vyhodil nohy v čizmách na empírový stolík, vytiahol cigaretové papieriky a nejaký hrubo nakrájaný asi tabak a familiárne oslovil budúceho svokra: „Hod' mi iskru, sokoliku.“ Od tej chvíle sa začalo dcérine urýchlené hľadanie podnájmu a môj priateľ prestal pátrať po vnútorných hodnotách v budúcom zaťkovi.

Storočnica prvej slovenskej scény mobilizuje divadelných tvorcov

Spevy a tance operety Poľská krv

Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: Anton SLÁDEK, SND

Predprípravy stého výročia založenia Slovenského národného divadla v Bratislave sa už rozbiehajú naplno. Jedným z predstavení, ktoré budú profilovať nasledujúcu sezónu a podčiarknu spomenuté okružle jubileum, je aj obľúbená a najhranejšia opereta českého hudobného génia Oskara Nedbala Poľská krv.

Aj keď Opera SND neponúka prioritne operetné diela, tie prenecháva bratislavskej Novej scéne. Štátnej opere v Banskej Bystrici či Štátnemu divadlu Košice, výber autora je v tomto prípade oprávnený. Meno vynikajúceho hudobníka – kráľa violy, dirigenta svetového formátu, uznávaného hudobného skladateľa Oskara Nedbala je úzko späté so začiatkami fungovania nášho národného divadla. Busta umiestnená v interiéri historickej budovy SND dokumentuje jeho význam aj funkciu, ktorú zastával v rokoch 1923 – 1930 s prestávkou jedného roka ako riaditeľ tejto významnej kultúrnej inštitúcie a zaslúžil sa tiež o položenie umeleckých základov operného súboru.

■ NELAĤKÉ ZAČIATKY

Neboli to ľahké začiatky, pretože SND už od prvých dní zápasilo s nedostatkom financií, dokonca mu hrozilo ukončenie prevádzky. Výbor Družstva SND sa preto rozhodol zveriť vedenie divadla do súkromných rúk a prizvať z Čiech skúseného hudobníka. Oskar Nedbal zreorganizoval súbor, rozšíril orchester na štyridsaťdeväť členov aj operný zbor, ktorý sa skladal z tridsiatich spevákov, získal dvadsiatich sólistov opery a štyroch baletných majstrov. Zakrátko sa naozaj divadlo

stalo uznávanou scénou. Tento nadaný muž mal schopnosť vyhľadávať nové talenty a poskytoval im vhodné príležitosti. V roku 1926 angažoval tenoristu Dr. Janka Blaha i prvú slovenskú koloratúrnú speváčku Nelly Bakošovou. Z Talianska prizval baletného majstra a choreografa Vincusiho, ktorý sformoval baletný súbor. Do činohry angažoval slovenských hercov Andreja Bagara, Jozefa Kella, manželov Borodáčovcov, Hanu Meličkovú, do funkcie dramaturga povolal spisovateľa Tida J. Gašpara. Samozrejme, najväčšiu pozornosť venoval práci v opere a operete, veď už dávno predtým, ako sa ujal vedenia divadla, ešte v roku 1920 dirigoval svoje operety Poľská krv a Vinobranie, tiež Smetanove opery Predaná nevesta a Hubička. Zaslúžil sa aj o premiérové uvedenie prvých slovenských oper Kováč Wieland od Jána Levoslava Bellu a Detvan od Viliama Figušu Bystrého.

■ OSLOVILA PUBLIKUM

Opereta Poľská krv, ktorú skomponoval, patrila medzi prvé diela, ktoré bratislavské SND uvádzalo. Jej melodická hudba so svojimi ľahko zapamätateľnými áriami – „Blondínky sladké, mám veľmi rád“ alebo „Bratia, som vážne zamilovaný“ – oslovila vtedajšie bratislavské publikum, ba

predstavenia navštevovali aj neďalekí Viedňania. Obecenstvu sa páčila sentimentálnosť príbehu, no aj razantnosť hlavnej hrdinky, nádejnej nevesty Heleny Zarembovej, ktorá sa prefikane vydávala za sedliacku. Nedbala zaujala poviedka ruského básnika a

RECENZIA

spisovateľa A. S. Puškina Slečna roľníčka. Požiadal skúseného libretistu Lea Steina, ktorý pochádzal z Lvova, aby dejovú osnovu príbehu preniesol do Poľska. Tak príbeh dostáva na dvor krachujúceho bohémeho grófa Boleka Baranského. Majetok prehadžakal spolu s kumpánmi pri pijatke a kartách. Tí sú na strane Baranského, pokiaľ je čo jesť a piť. Že jeho hospodárstvo upadá, nikoho napohľad netrápi, až na dcéru bohatého Zarembu, ktorá sa rozhodne zachrániť schátraný majetok a ako nová domáca pani prinavrátiť mu niekdajší rozkvet. Nechá sa u zhýralého Baranského najat' ako gazdiná a hneď aj robí opatrenia – vyženie popijajúcu spoločnosť a zavádza na statku prísny režim. Každý vie, čo má robiť, a ona všetkých prísny okom kontroluje. Onedlho sa dostavia výsledky – dožinkový sprievod ohlasuje bohatú úrodu. Gróf Baranský stále netuší, koho to zamestnal, no

V aktuálnom naštudovaní Poľskej krvi sa diváci môžu tešiť na výkony Daniela HLÁSNEHO (Wolenski), Jozefa KUNDLÁKA (Senowicz), Kataríny JUHÁSOVEJ (Helena Zarembová) a Ivana OŽVÁTA (Giurski) – na snímke zľava.

svoju gazdinú si veľmi váži. Po čase zistí, že zo sympatie je láska. Helena po istom čase tiež zahorí láskou k svojmu pánovi, no keďže je sebavedomá a hrdá, veď nie je obyčajná slúžka či gazdiná, ale dcéra bohatého statkára, dlho zapiera, že k ľahťkárovi Baranskému prechováva vrúcne city. Humorný príbeh s rafinovanou zápletkou sa končí happy endom, všetci sú spokojní a šťastní, ako to napokon v dobrej operete býva.

■ LAHODNÁ MELODIKA

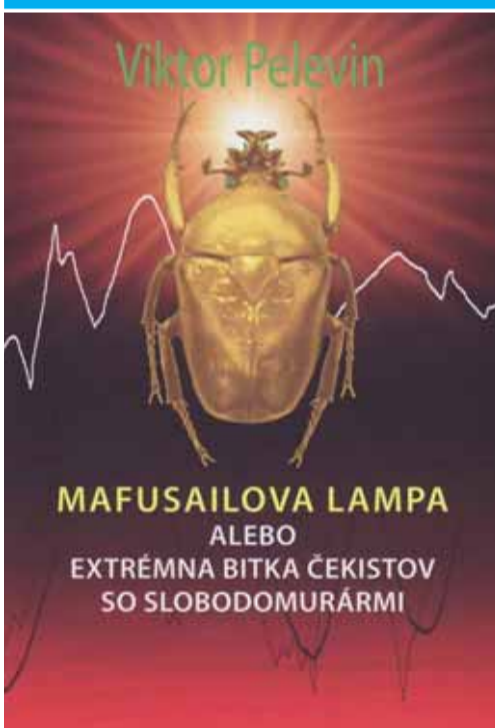
Helenu stvárnjuje Eva Hornýáková alebo Katarína Juhásová-Štúrová. Jej ota – statkára Zarembu, kreuje Gustáv Beláček alebo Ján Galla. Krachujúceho grófa Baranského spieva Miroslav Dvorský v alternácii s Tomášom Juhásom. Poľskú krv uvádzajú v SND v hudobnom naštudovaní Mariána Vacha, ktorý sa na pôde prvej scény predstavuje ako

dirigent po prvý raz spolu s Dušanom Štefánekom. Očiam publika lahodia aj nádherné kostýmy a kroje s ľudovými ornamentmi od kostýmového výtvarníka Petra Čaneckého i premyslená scéna Jaroslava Valka. Režisér Marián Chudovský s dramaturgom Pavlom Smolikom a celým tvorivým tímom demonštrujú presvedčenie, že toto dielo popri zaujímavom vzťahovom oblúku hlavných protagonistov, podporené príjemnou hudbou a výbornými spevákmi, hereckými, tanečnými výkonomi, osloví aj dnešného diváka. Najmä ak mu ponúkne zrkadlo na dnešok obrazom šlendriánskeho hospodárenia platného pre všetky éry a mravným apelom, že lajďactvo a nehošpodárne miňanie nie je na nič dobré. Že sa oveľa ľahšie utráca, ako sa buduje. To, že od poslednej premiéry tohto diela uplynulo dlhých sedemdesiat rokov, na súčasnom predstavení publikum ani nepocíti...

Viktor Pelevin: Mafusailova lampa, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2017

Skaza ako románová gurmánska lahôdka

KNIHA TÝŽDŇA

Reálna hrozba nukleárnej vojny či apokalypsa podľa Jána mohli byť námetom knihy Viktora Pelevina Mafusailova lampa s podtitulom extrémna bitka čekistov so slobodomurármi. Jeho schopnosť rozohrať príbeh v rozličných časových dimenziách prostredníctvom groteskne znetvoreného jazyka je pre obdivovateľov tohto autora nový román gurmánskou lahôdkou.

Prvá časť príbehu akoby predstavovala autora v celej jeho ľudskej zraniteľnosti, zabrdne dokonca do pohľavnej orientácie hlavnej hrdinu bez toho, aby chcel propagovať inakosť. Či ide o autobiografické prvky, alebo o čisto románovú fikciu ťažko povedať. Veď pre človeka, ktorý nikdy neokúsil drogu, je ťažké hodnotiť, či jeho literárny jazyk je odrazom stavu človeka pod vplyvom halucinogénnych látok, alebo len výsledkom rozjatrejnej predstavivosti a bujnej fantázie. V každom prípade ide o zložitú stavbu románu, jazyk i príbeh v štyroch častiach.

Sú Pelevinove opisy slobodomurárskeho gulagu reálne alebo si vymýšľa? Miesto a všetko, čo súvisí s účinkovaním slobodomurárov v Sovietskom zväze, opisuje veľmi obozretné – tak, že pred súdom by nemusel mať problémy. Veď to poznáme aj z dnešnej tlače: vraj, hovorí sa, „v každom z týchto tvrdení môže byť zrníčko pravdy“, zmieňuje sa autor, keď opisuje rozhodnutie, „že ruských slobodomurárov (bolševici, poznámka E. Z.) neodstránia, ale izolujú od spoločnosti a pošlú so zachovaním pravidiel najprísnejšieho utajenia na súostrovie Nová Zem“. Išlo o také prírodné prostredie, ktoré spoľahlivo plnilo funkciu kata.

Dojímavou kapitolou knihy je opis života v Chrámlagu, teda v slobodomurárskom gulagu. Napokon z neho vyplýva aj titul knihy. Mafusailova lampa je lampa s tienidlom z ľudskej kože. Popísanej ľudskej

Eva ZELENAYOVÁ

MEDAILÓN

Najprv poézia, potom krátke koncentrované aforizmy, neskôr publicistika a najnovšie aj scenár. To je v skratke autorský vývin Ondreja KALAMÁRA. No neostalo len pri písaní. Ondrej Kalamár sa natoľko zžil s literatúrou, že ho priviedla k založeniu internetovej platformy Pars Artem, kde spolu s prozaičkou a poetkou Zuzanou Kuglerovou pomáhajú vo zviditeľňovaní mladých autorov a organizujú literárne podujatia. Skrátka, život v znamení literatúry.

Básnik a organizátor kultúry

Ondrej Kalamár sa narodil 11. mája 1958 vo Zvolene. V tomto meste vyštudoval Strednú priemyselnú školu dopravnú, odkiaľ jeho kroky viedli na niekoľko semestrov do Žiliny na Vysokú školu dopravy a spojov. Po neukončenom štúdiu pracoval pár rokov ako mechanik motorových lokomotív, neskôr ako kamenár a od roku 1990 ako súkromný podnikateľ najprv v odbore kamenárstvo a neskôr v reklame. V súčasnosti je živnostníkom, ale aj glosátorom pre rádio Regina BB, venuje sa publicistike, písaniu poézie a prózy. Od roku 2002 vedie Zvolenský literárny klub ZVOLIK. Publikovať začal časopisecky, knižne debutoval zbierkou pocitových básní Bezdotyková fáza času (1995), po ktorej nasledovali básne Moje potichu (2011). V roku 2012 mu vyšla zbierka aforizmov O.K.miň a v roku 2013 zbierka aforizmov, bonmotov a sentencií Vypadnuté z o.k. Jednou z ostatných Kalamárových kníh je kniha Pivo u Chárona (2014), ktorá je spomienkovou prózou na básnika Jozefa Urbana, pričom autor momentálne píše aj scenár k celovečernému filmu o tomto kultovom tvorcovi. „Sú len dve smrteľné choroby – pesimizmus a optimizmus,“ znie jeden z aforizmov Ondreja Kalamára. Autor však zrejme patrí medzi bytostných optimistov, ináč by sa nezačal venovať aj vydávaniu kníh debutujúcim autorom a organizovaniu celoslovenských podujatí pre začínajúcich aj zavedených básnikov. Ondrej Kalamár oslávil v týchto dňoch šesťdesiat rokov. V mene redakcie SNN mu srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Niekedy sa mi stáva, že zatúžim stať sa tým beťárom v pozadí, ktorý diktuje módu. Nie, netúžim po tom stať sa všeobecne známym módnym tvorcom, ktorého fotky okupujú spoločenské a bulvárne časopisy a ktorý vyháňa na móla luxusných módných prehliadok rukaté-nohaté šesťnásťročné ohreblá, bez predností a zadností, čo predvádzajú nenositel'né modely. Ja mám na mysli skôr anonymného výmyselníka módy, ktorý si jedného dňa povie: Každý, kto mi verí, bude nosiť diery... A bum ho! O chvíľu sa v uliciach objavia devy a mládenci, ktorí majú na kolenách svojich noha-

víc väčšie či menšie diery. Just také, za aké nás zakaždým vylátali naše mamky, keď sme chodili susede Zvoníkovej na čerešne a Astor stíhol vzdialenosť od

diery, v podstate také, že z nohavíc ostalo len pár prúžkov látky a našinec aby behal s holou onou. Ale táto móda sa neuchytí, lebo čoho je veľa, toho je príliš. Zato

čírou náhodou stretol susedovho parobka, čo ešte derie lavice na strednej škole. Máme k sebe aj napriek generačným rozdielom veľmi blízko, a tak sa neostý-

zástupcov vie veľké makové, ale že každý z jeho spolužiakov na vládu nadáva, tak ani on nebudie odchodnejší. Je to skrátka móda, podobne ako deravé gate či veľké slúchadlá na ušiach. Pri týchto slovách som sa nevdojak zamyslel. Ako sme my v časoch našej bujarej mladosti dbali starostlivo nad dodržiavaním módných trendov, aby sme sa odlíšili od toho, podľa nás nudného a komisného sveta našich rodičov. Nosili sme vyšúchané rifle z tuzexu, odmietali návštevu u holiča a ničili rodičom zvyšky normalizačných nervov púšťaním rockovej muziky. Tak veľmi sme sa chceli našou módou odlišovať, že sme si ani nevšimli, akí sme rovnakí... Marek DANKO

Čo je práve módné, to je zrejme dobré

búdy k plotu prebehnúť rýchlejšie ako my. Neznámy vynálezca dier na nohaviciach teraz určite sedí niekde v záhradnej reštaurácii a hrud' sa mu nadáva pýchou, keď vidí, ako sa omladina presúša po meste s dierami, ktoré on vymyslel. Lebo móda je móda. Môže sice prísť nejaký ďalší pokašiteľ, a keďže nemá fantáziu, odkopíruje toho prvého. Vymyslí ešte väčšie

ten prvý, ten šikovnejší, príde s blikajúcimi podprsenkami na plavkách a ľaľa ho! Prímorské pláže, no aj brehy jazier a rybníkov onedlho blikajú ako dedinská diskotéka. To by sa mi páčilo takto diktovať ľuďom, čo si majú na seba navliecť. Lebo móda je mocná pani. A netýka sa iba oblečenia. Napríklad aj názory podliehajú móde. Nedávno som

chal. Nadával len taký hukot na súčasnú vládu. Pýtam sa ho, reku čo mu tí nešťastníci z koalíčných strán urobili. Ktorým zákonom, počinom či hriechom ho tak preveľmi nasrdili, že dobrého slova pre nich nemá. Na chvíľu sa mládenec zasekol a potom pripustil, že on sa veru o politiku nezaujíma a o zákonoch či súkromnom živote našich volených

Pred sto sedemdesiatimi rokmi vydali zatykač na Štúra a Hurbana Keď kňaz tvoril ústavné právo

Ján ČOMAJ – Foto: archív SNN

Feudálny systém s panovačnou šľachtou začiatkom devätnásteho storočia v Európe dozrieva a k slovu sa dostáva silnejšia vrstva veľkostatkárov, obchodníkov, priemyselníkov, to, čo sa nazvalo jedným slovom – buržoázia. V uvoľnenejšej atmosfére sa prebúdzajú i národy aj ich vedomie spolupatričnosti a nevyhnutnosti zápasit' o svoje práva. V Uhorsku to, paradoxne, vedie vládnucich Maďarov, teda aspoň ich predstaviteľov a úrady, k ešte tvrdšiemu utlačaniu porobených národov.

Od roku 1830 sa stupňuje maďarizácia celého verejného života, školstva, kultúry a ideológie rovnako v rumunskom Sedmohradsku ako na Slovensku. Začalo sa to vylúčením latinčiny ako jazyka štátnej a verejnej administratívy a plné uplatnenie jednej úradnej reči – maďarčiny. To, pravdaze, núti národy Uhorska (Slovákov, Rumunov, Srbov, Chorvátov, Rusínov a rozličné menšiny) k radikálnejšiemu obranu svojich práv a jazykov, najmä v školách a v styku s úradmi – aspoň na ich národnom území. Maďarská radikalizácia vytvára z doteraz obranného systému porobených národov aktívny program, dá sa povedať aj útočný, najmä v prípade Slovákov.

■ BOJ O IDENTITU

Proti štátom nastolenej koncepcii jedného a jednotného maďarského národa v Uhorsku už na začiatku štyridsiatych rokov predminulého storočia národní buditeľia formujú program, ktorý svedčí, že si plne uvedomujú svoju identitu, a aj keď sú ešte ochotní žiť s Maďarmi v jednom štáte už len ako rovní s rovnými. Na tom základe požadujú federalizáciu uhorského kráľovstva ako súčasť habsburskej monarchie. Viac sa nedalo. Viac by bolo v danom čase nielen bláznovstvom, ale aj šibenicou.

Lenže práve tým, že si demokratizačným vývojom Maďari ako národ vybojovali na Viedni viacej právomocí, situácia „Nemaďarov“ sa v Uhorsku rapídne zhoršuje: Viedeň do toho nechce a onedlho už ani nemôže zasahovať. Tým šovinizmus

Začiatok roka 1848 v Pešti – „marcoví mladenci“ na čele so Sándorom PETŐFIM prednášajú revolučné požiadavky – zaznieva dvanásť bojových bodov proti zväzku s Viedňou.

maďarských úradov a súdov získava úplnú voľnosť rozhodovania, dokonca vládne aj bezprávie. Pre Slovákov a všetky ostatné národy Uhorska platí však fyzikálny zákon: tlak vyvoláva protitlak. Rýchlejšie a silnejšie si uvedomujú vlastnú identitu a radikalizujú boj o národné práva.

■ DELENIE MONARCHIE

Maďarskí radikáli na čele s Ľudovítom Košútom zorganizovali 15. marca 1848 v Pešti dovtedy najväčšiu manifestáciu, na ktorej prijali „dvanásť peštianskych bodov“. Všetky požadovali od cisárskeho dvora vo Viedni nové ústupky a podstatne širšie právomoci. Cisár (a zároveň uhorský kráľ) Ferdinand I. v bratislavskom Primaciálnom paláci 1. apríla 1848 podpísal tzv. marcové

zákony – tridsaťjeden ustanovení, ktorými sa výrazne posilnila nezávislosť uhorských úradov, v mnohých veciach mohli rozhodovať bez súhlasu, ba i bez vedomia cisárskeho dvora vo Viedni. Rakúsko-Uhorsko sa stalo právne i fakticky federáciou. Monarchiu spájala dovedna len osoba cisára a tri ministerstvá – obrany, financií a zahraničia. O všetkom ostatnom už rozhodovala Budapešť. Maďari sa aj de jure stali páni Uhorska. A čo je prinajmenšom rovnako dôležité: v marcových zákonoch nie je ani zmienka o národnostiach žijúcich v Uhorsku. Ani o národe, na území ktorého

jeho veličenstvo zákony podpísalo, o Slovákoch. Teraz už nie je reč o ich právach, kultúre, jazyku, teraz už právne nejstávajú.

■ SIGNÁL NA ODPOR

To bol pre slovenských národných ctitelích vzdelancov akoby signál na masívny odpor. Pravda, s rešpektovaním zákonov, toho, čo predsa len tolerantnejšie paragrafy už dovoľovali: osvetové akcie, stavovské schôdzky, petície a ľudové zhromaždenia. V tomto rámci sa mohla pohybovať aktivita slovenského národného odporu.

Prvou odozvou boli Liptovské žiadosti, prijaté ešte skôr ako spomínané marcové zákony cisár v Bratislave podpísal, ale boli už známe – 20. marca 1848 v Liptovskom Svätom Mikuláši. Po cisárovom podpise ich Hurban ešte dopracoval a predložil ich veľkému ľudovému zhromaždeniu v Brezovej pod Bradlom 28. apríla 1848 a do histórie vošli

ako Nitrianske žiadosti. Navyše od znenia Liptovských žiadostí v novej petícii pribudli požiadavky na slovenské vyučovanie aj na vyšších školách, úplnú rovnoprávnosť národov v Uhorsku, právo Slovákov na svoju národnú zástavu, vyučovanie slovenčiny i na vyšších maďarských školách a prepustenie Janka Kráľa a Jána Rotaridisa z väzenia.

Výsledným dokumentom slovenského národa v tomto historickom období boli Žiadosti slovenského národa, predložené cisárovi. Nereagoval na ne. Opäť paradox: Keď si Maďari – vďaka moderným demokratickým prúdum v Európe – vynútili federalizáciu monarchie, pre národy v Uhorsku nastala temrava. Cisár si umyl ruky: to je ich (maďarský) problém!

■ ÚTEK DO VIEDNE

Odhliadnuc od všetkých historických súvislostí, ktoré s našim postavením v monarchii a jej uhorskej časti súviseli, istotne aj s vývojom myslenia v Európe, za chvíľu pozornosti stojí autor týchto Žiadostí – Jozef Miloslav Hurban. Prostý dedinský či malomestský farár. A pritom si uvedomme jeho literárnohistorický význam. Zakladateľský úlohu časopisu Slovenské pohľady na literatúru, umenie a vedu, ktorý vychádza dodnes (!). Spoluautorstvo pri zrode spisovnej slovenčiny. Vodcovské postavenie medzi revolučnými dobrovoľníkmi v národnodemokratickej revolúcii. A ešte iniciatívnu úlohu, ba čo viac, formulovanie závažného právneho aktu – Žiadostí slovenského národa, čo sa dá porovnať s tvorbou ústavy. Obdivuhodné!

Nečudo, že úrady zareagovali ihneď a rázne: na vodcu slovenského národného hnutia a poslanca uhorského snemu Ľudovíta Štúra a na autora Žiadostí slovenského národa Jozefa Miloslava Hurbana vydali zatykač. Obom sa pred hrozbou ťažkého trestu v poslednej chvíli a za pomoci priateľov, medzi nimi aj rímskokatolíckeho farára, podarilo ujsť do Viedne, kde už peštianska moc nesiahala.

Od smrti veľkolepého spisovateľa Kukučina uplynie deväťdesiat rokov

Matej Bencúr – príbeh večného pútnika

Národné noviny v stredu 23. mája 1928 vyšli v čiernom rámečku – na titulnej strane strohý nápis oznamuje čitateľom: „Martin Kukučina mŕtvý.“ Šokujúca správa, že dva dni predtým v Chorvátsku v Lipiku zomrel veľký slovenský spisovateľ. Pisateľ sa zmylil, pretože Martin Kukučina zomrel v nemocnici v Pakraci.

Peter ŠTRELINGER – Foto: Emil SEMANCO

Možno umrel na zápal pľúc, ku ktorému sa pridružilo zapálenie pobrušnice. Bol to ešte následok prechladnutia z leta minulého roka, keď bol spisovateľ naposledy na Slovensku? Pochovali ho dočasne na Mirogoji – národnom cintoríne v Záhrebe neďaleko jeho obľúbeného chorvátskeho básnika Petra Preradoviča. Kukučina mal rád Preradovičovú báseň Pútnik. Jej verše vystihujú jeho vlastný osud: „Milý bože, kde som zašiel! / Noc ma stihla na cudzine, / nohy šliapu holé skálie, / ustávajú v pustatine!“

V októbri 1928 napokon spočinul na Národnom cintoríne v Martine...

■ MLADÉ LETÁ

Vráťme sa na začiatok bohatej, no dramatickej púte vari najväčšieho slovenského spisovateľa. „Život si ma vybral, aby ma poriadne popreháňal!“ napísal o svojej životnej ceste. Martin Kukučina, vlastným menom Matej Bencúr, sa narodil 17. mája 1860 v Jasenovej na Orave, dedinke na úpätí majestátného Veľkého Choča. Kukučinov predok Ján Bencúr pochádzal zo Zászkalia, on sa stal zakladateľom jasenovskej vetvy slávnej rodiny Bencúrovcov. Zážitky z detstva a mladosti v Jasenovej odrážali sa neskôr vo viacerých poviedkach a dielach. Po matke, ktorú v dedine ako dievča prezývali Kukuča, si dal pravdepodobne aj svoj spisovateľský pseudonym. Začiatok

Povesťný bračský mramor prepožičal mestečkám a obciam na tomto dalmatínskome ostrove takmer rovnaký stavebný kolorit, takže tie vo vnútrozemí sú od seba takmer na nerozoznanie, či už je to Nerezisča, Praznice, alebo Selca...

jeho literárnej tvorby možno tradovať až od roka 1883. V jeho pozostalosti sa našiel nevelký zošit s rukopismi literárnych prvotín nadpísaný „Músy Martina Kukučina“. V ňom prvou prácou je rukopisný koncept Čo komu súdeno. Tento rukopis má aj presný dátum – 1. január 1883. To je teda okamih, keď sa z jasenovského učiteľa Mateja Bencúra stal spisovateľ Martin Kukučina.

■ PRAŽSKÉ ROKY

V auguste 1884 rozviazal Matej Bencúr učiteľský pomer s jasenovskou evanjelickou cirkvou. Externe si urobil skúšky z piatej, zo šiestej a zo siedmej triedy gymnázia a mohol nastúpiť do maturitnej triedy v maďarskom Šoprone. Ako hovoria fakty, po maturite v roku 1885 vybral sa na teologické štúdium do

Bratislavy. Lenže na teológii pobudol len pár dní. Zhrozený pomermi, silnou maďarizáciou – ako píše v liste jasenovskému farárovi Jurajovi Jánoškovi, kde „už Slováč pody nemá... I pomyslel som si, radšej budem vo Veteernej Porube pomocníkom, nežli takýmto od sveta opovrhnutým a za zločinca považovaným teológom. Zbral som svoje rádky a hybaj do Prahy“.

Ak by sme Kukučinovo osemročné pražské obdobie (1885 – 1893) merali jeho prózou, ktorá v Prahe vznikla, nebolo by toho veľa, v jeho súbornom diele jeden zväzok s názvom Pražské črty a zápisky. O Kukučinovi vie a uznáva ho slovenská kritika v Slovenských pohľadoch a Národných novinách, diskutujú o ňom ešte rok pred jeho príchodom do Prahy aj v spolku Detvan, kde sa potom stal aktívnym členom a funkcionárom.

MUDr. Matej BENCÚR s manželkou Pericou na svadobnej ceste v roku 1904.

Jeho poviedky, ako boli Rysavá jalovica, O Michale, Neprebudený, vyzdvihli také kritické kapacity ako Jaroslav Vlček, Vilma Seidlová-Sokolová, ale aj náročný Svetozár Hurban Vajanský. Na pražskej medicíne študoval dlhých osem rokov. Príčinou nebolo, že neurobil skúšky, ale nedostatok peňazí. Na štúdiách ho vydržovali najmä priatelia zo Slovenska oficiálnymi i neoficiálnymi darmi a balíkmi. Domov do Jasenovej chodieval málo. Praha priniesla chudobnému študentovi z Oravy rušný veľkomestský život. Popri činnosti v spolku Detvan zoznamuje sa s významnými českými osobnosťami. V Kukučinovom pražskom pobyte zohrá významnú úlohu manželka bohatého intendanta Národného divadla Maruše Neuretterová. Ona mu sprostredkuje stretnutie s Petrom Didoličom, ktorý vlastnil v Prahe reštauráciu a obchod s vínom a olivovým olejom, ten mu ponúkne miesto obecného lekára na ostrove Brač.

■ DOM V STRÁNI

Doktor Matej Bencúr od prvej chvíle – hoci suchozemec – priľnul k Selciam na ostrove Brač. Čítal to z jeho listov aj z prvých poviedok, čo tu vznikli. Opisuje v nich čaro ostrova, vôňu mora, ale aj neopakovateľnú chuť Dalmácie. Dedinské poviedky z Brača

sú iné než tie z Oravy. A predsa sú si podobné najmä ľuďmi, ktorých on ako spisovateľ pretvoril na literárne postavy. Kukučina bol majstrom drobnokresby. Chcel i sám ponúknuť čitateľovi paralely, preto jednu z najpôsobivejších noviel z Brača nazval príručne Mišo II. Niet azda slovenského turistu, čo dovolenkuje na Brači, či hoci aj kdesi na pobreží Makarskej riviéry, aby nezačul navštíviť obec Selca na Brači, ktorú preslávil spisovateľ Martin Kukučina svojím románom Dom v stráni. Na námestí mestečka, vybudovaného z bielych kvádrov bračského mramoru, nájdete pamätnú tabuľu na budove, kde bola doktorova ordinácia. Turista bude určite hľadať aj „dom v stráni“. Tým však nebol Didoličov palác, stojaci neďaleko námestia, ani kamenná „kuča“, v ktorej žil volakedy jeho sluha Leše z poviedky Mišo II. Ako sme zistili pri jednej z návštev Seliec na Brači, statkársky dom „šory Anzulý“ z románu Dom v stráni stál nepochybne v kopci nad obcou Selca a patril obecnému sudcovi Vrsalovičovi.

■ POSLEDNÁ KAPITOLA

Životná cesta pútnika Martina Kukučina sa na Brači nekončí. Oživil sa s Pericou Didoličovou pochádzajúcou z rodiny, čo ho na Brači prichýlila. Perica bola od Kukučina mladšia o vyše dvadsať rokov. V roku 1907 odchádzajú Bencúrovci do Južnej Ameriky do mesta Punta Arenas, kde žijú medzi chorvátskymi vysťahovalcami. Do Európy sa vracajú až v roku 1922. No na Slovensko sa už Martin Kukučina nevráti natrvalo, aj keď to zamýšľal. Navštívi síce domov, ale striedavo žije v Záhrebe, Spliti, Zadare a posledné roky najmä v kúpeľnom mestečku v Slavonii v Lipiku. Od jeho smrti uplynie práve v týchto dňoch deväťdesiat rokov.

Odbojáři a matičiari rokovali v Banskej Bystrici s diplomatmi a historikmi RF

Pamätník Jankovi Jurovčákovi v Nižnom Hrušove

Text a foto: Jana SMOLIGOVÁ

Veľvyslanectvo Ruskej federácie na Slovensku, Ruská historická spoločnosť a Múzeum SNP pripravili v minulých dňoch v kinosále Múzea SNP v Banskej Bystrici vedeckú konferenciu Mníchovská dohoda z roku 1938 – historické ponaučenie.

Predstavitelia predstaviteľstva Ruskej historickej spoločnosti, Federálnej archívnej agentúry, Múzea SNP, Ruského štátneho vojenského archívu a viacerí ďalší prednášajúci tu referovali o významnej udalosti našich dejín, priblížili historické osudy a politickú situáciu Česko-Slovenska v roku 1938, odbojové reflexie aj sovietsky postoj k československej otázke v Mníchove 1938 a po ňom, hovorili o zabratí severných území Slovenska v tom istom roku

Predstavitelia Matice slovenskej a Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov s maketou pamätníka, ktorú v Banskej Bystrici predstavili zástupcovia veľvyslanectva RF.

a mnohých iných témach. aj Matica slovenská. Prednášku Na konferencii bola zastúpená o úlohe a postojoch inštitú-

cie v tom dramatickom období predniesol predseda MS Marián Gešper. Zástupcovia SZPB z Vranova nad Topľou, predsedníčka oblastného výboru Darina Packová, oblastný tajomník Pavol Čuma, člen výboru SZPB aj výboru MS Miroslav Gešper odovzdali pri tejto príležitosti zástupcom Ruskej historickej spoločnosti maketu pamätníka, ktorý v tomto roku po vzájomnej spolupráci SZPB, obce Nižný Hrušov aj Ruskej historickej spoločnosti postavia a osadia v obci Nižný Hrušov. Bude pripomínať výročie oslobodenia obce aj pamiatku Janka Jurovčáka, ktorý pochádzal z tejto obce a ako štrnásťročný chlapec v období druhej svetovej vojny pomohol pri záchrane siedmich sovietskych partizánov.

O Malej vojne v metropole Šariša

Marko GAJDOŠ a Sláva JURKOVÁ – Foto: Júlia PALŠOVÁ

V uplynulých týždňoch sme na stránkach SNN mali viackrát možnosť informovať o udalostiach z konca roka 1939, keď sa začiatkové provokácie polovojenských horthyovských skupín zmenili na otvorenú ozbrojenú agresiu, ktorú slovenské dejiny označujú termínom Malá vojna. Počas posledných aprílových dní tohto roka sa v Základnej škole na Májovom námestí v Prešove uskutočnila z iniciatívy D MS a OMM v Prešove i pedagógov tejto školy beseda a dramatizácia dejov o Malej vojne. Žiakom ôsmeho a deviatego ročníka predstavila riaditeľka prešovského D MS Sláva

Prednášku predsedu Matice slovenskej M. GEŠPERA o Malej vojne a inscenovanie udalostí z tých dramatických dní si v prešovskej ZŠ Májové povstanie vypočulo a pozrelo početné auditórium.

Jurková predsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera a vzápätí mu odovzdala slovo. Po krátkom priblížení faktov o okupácii slovenského územia vierolomným susedom, obetiach a následkoch tejto agresie dostali priestor členovia Mladej Matice z Prešova, Vranova nad Topľou a okolia, ktorí v dobových vojenských uniformách uviedli dramatizáciu udalostí, ktoré sa odohrali v tom čase v michalovských kasárňach. Inscenácia priblížila žiakom deje pred osemdesiatimi rokmi od Vienskej arbitráže až po ozbrojené útoky horthyovských fašistických oddielov na slovenské a podkarpatké pohraničie.

Aj takouto formou sa chce Matica slovenská priblížiť k mládeži a nenútenou formou im objasňovať rôzne udalosti slovenských dejín.

Do metropoly východu prišlo takmer deväťdesiat spevákov ľudových piesní

Ľudová pieseň košickej mládeže

Text a foto: Jozef BEŇADOVSKÝ

Na Evanjelickom gymnáziu J. A. Komenského v Košiciach sa konal už štrnásty ročník krajského matičného festivalu Ľudová pieseň košickej mládeže. Hlavnými usporiadateľmi tejto ľudovej parády boli Miestny odbor Matice slovenskej v Košiciach-Myslave, mesto Košice, odbor školstva OÚ v Košiciach a spomínané gymnázium.

Ocenení víťazi krajského matičného festivalu Ľudová pieseň košickej mládeže v nádherných východniarskych krojoch.

Potešiteľnou skutočnosťou popri takmer stovke účastníkov a výborných výkonoch interpretov bola skutočnosť, že väčšina súťažiacich chlapcov a dievčat bola

oblečená v nádherných východniarskych krojoch. Spievali rúnske, rómske a slovenské ľudové piesne. Matičný festival slávnostne otvorili zakladateľ festivalu Franti-

šek Mrva spolu s riaditeľom gymnázia Jozefom Krišťanom. Spevákov prišiel pozdraviť a povzbudiť aj vedúci odboru školstva OÚ v Košiciach Ing. Jozef Javorka, CS.

Erudovaná porota na čele s predsedníčkou Mgr. Elenou Kolárovou to mala ťažké pri výbere tých najlepších.

Katégória dievčat – základné školy

1. miesto: **Vlasta Ďurášková, ZŠ Kecerovce**

Katégória chlapcov – základné školy

1. miesto: **Patrik Lukáš, ZŠ s MŠ Budimír**

Katégória dievčat – stredné školy a gymnáziá

1. miesto: **Michaela Komárová, Gymnázium sv. košických mučeníkov Košice a Roberta Rendošová, SOU J. Bocatia Košice**

Katégória chlapcov – stredné školy a gymnáziá

1. miesto: **Lukáš Onuško, SPŠ elektronická Košice**

Katégória – Konzervatórium a Základná umelecká škola

Katégória dievčat

1. miesto: **Bohdana Žigová, Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium Košice a Kristína Jacková, Konzervatórium Jozefa Adamoviča**

Katégória – DUET

1. miesto: **Natália Palčová a Dominika Semanová, Konzervatórium J. Adamoviča**

Bez mála šesťdesiat vystupujúcich organizátori ocenenili hodnotnými knižnými publikáciami z Vydavateľstva Matice slovenskej a farebnými diplomami MS, ktoré do matičného festivalu venovali exminister školstva SR a poslanec NR SR Dušan Čaplovič, podpredseda vlády SR Richard Raši, generálny riaditeľ firmy Lynx Košice Ing. Zoltán Kollár a zakladateľ kraj. matičného festivalu František Mrva.

MATIČNÉ DEPEŠE

Do Martina prichádza Slovesná jar

Po zime sa jar v Turci ohlasuje aj prostredníctvom Slovesnej jari – najstarším literárnym festivalom na Slovensku, ktorého tradičným organizátorom je Slovenský literárny ústav MS v spolupráci s viacerými partnermi. Jeho päťdesiaty druhý ročník chce byť tak ako v minulosti oslavou slova a umenia a uskutoční sa na viacerých miestach turčianskej metropoly. Multižánrový charakter podujatia od 5. do 8. júna potvrdzujú zaujímavé i významné mená účinkujúcich či sprievodné akcie, ktoré organizátori starostlivo „dávajújú“ Martinčanom aj širokej kultúrnej verejnosti.

Zvolenské snemovanie

Členovia Mladej Matice vo Zvolene sa stretávajú dva roky a odvtedy narástol ich počet členov trojnásobne – to bolo jedno z viacerých pozitívnych konštatovaní na výročnom rokovaní začiatkom mája, na ktorom vyhodnotili činnosť OMM za rok 2017 a prerokovali plán a časový harmonogram akcií v roku 2018, ktorý prijali a len doplnili novými nápadmi, ako podujatia zlepšiť. Jednou z hlavných aktivít, ktorej venovali pozornosť, je pripravovaná Cyklojazda SNP, kde mienia zabezpečiť program a takto sa ešte viac prezentovať širšej verejnosti. V závere výročnej schôdze prijali ďalších členov OMM.

Zo Zákopčie na Hostihoru

Školáci zo Zákopčie na Kysuciach sa so svojimi učiteľmi vybrali do Martina, aby tu v reáli spoznali mnohé z toho, o čom sa učia z učebníc. V prajnom jarnom počasí prišli najprv na Hostihoru, kde sa v súčasnosti nachádza Národná knižnica, bezprostredne však spoznali aj ďalšie matičné objekty i Dom Jozefa Cigera Hronského, pričom im sprievodcov robili pracovníčka MS Z. Bukovenová a spisovateľ M. Gonda. Po prehliadke historických budov a pamätihodností zamierili na Národný cintorín.

Prešovskí heligonkári

Folklorná skupina Prešovskí heligonkári účinkuje od roka 2015 a za ten čas svoj repertoár predviedla najmenej na dvesto päťdesiatich vystúpeniach po celom Slovensku i v zahraničí. Neraz sú „mladí páni“ – všetci v dôchodkovom veku, aj súčasťou programov, ktoré pripravuje Matica slovenská, ba nevyhýbajú sa ani súťažiam. Vlni trebárs na celoslovenskej prehliadke heligonkárov Oščadnica 2017 skončili druhí a v tomto roku na matičných Kultúrno-umeleckých slávnostiach v Košiciach tretí. Radi preto zaznamenávame, že v minulých dňoch toto vitálne zoskupenie uviedlo do života svoje druhé CD s názvom Moja stará mamka, tak mi povedala...

Prvomájové oslavy vo Vydrowskej doline

DFS Matičiarik z Banskej Bystrice, folkloristi z Malej Kýchery a divadelno-šermiarska kompania Via Historica účinkovali v pestrom programe, ktorý 1. mája pripravili lesníci počas otvorenia šesťnástej sezóny v Národnom lesníckom centre vo Vydrowskej doline. Vedenie Lesov SR a Slovenskej lesníckej komory tu vyhlásilo aj dvanásť ročník ankety O cenu J. D. Matejovie, ktoré cieľom je vyhľadať, oceniť a popularizovať výnimočného lesníka. Zároveň pozvalo návštevníkov na svoje profilové podujatie v tomto nevšednom skuzene – na Deň stromu, ktorý sa uskutoční 14. júla.

Pripravil Emil SEMANCO

Z POHLADU MATIČIARA

V stredu 25. apríla 2018 sa zišla v Bratislave Vedecká rada Matice slovenskej, ktorú tvoria význační slovenskí historici, literárni vedci, jazykovedci a vysokoškolskí pedagógovia.

Bohaté aktivity

Vedecká rada zobrala s vecnými pripomienkami na vedomie predloženú správu o činnosti vedeckých ústavov a odborných pracovísk MS v roku 2017 a plán ich činnosti v roku 2018 s výhľadom do roka 2019. Z pohľadu tohto roka budú ťažiskové podujatia a edičné výstupy, reflektujúce MS vyhlásený Rok slovenskej štátnosti. Ako odznelo v diskusiách, bohaté a širokospektrálne aktivity vedeckých ústavov a odborných pracovísk MS sú jednoznačnou odpoveďou všetkým kritikom, ktorí problematizujú význam MS, jej činnosť, poslanie a budúcnosť. Na druhej strane členovia vedeckej rady reagovali na krajne nepriaznivý personálny stav v týchto pracoviskách.

Za takto vzniknutej situácie nie je reálne v najbližšom čase naplniť všetky proklamované zámery a programové ciele v oblasti matičnej vedecko-výskumnej a odbornej činnosti. Vedecká rada ocenia fungovanie interného grantového programu MS na podporu vedy a výskumu, ktorý existuje od roka 2013. Odvtedy bolo z tohto programu podporené vydanie dvadsiatich piatich knižných titulov a vyhotovenie dvoch výstav. Tieto projekty na finálnu realizáciu pripravili tak vedecké ústavy a odborné pracoviská, ako i vedecké a záujmové odbory MS. Členovia Vedeckej rady vyslovili presvedčenie, že vedenie Matice slovenskej zabezpečí finančné krytie a funkčnosť grantového programu aj v nasledujúcom období. V rámci bohatej a inšpiratívnej diskusie členov Vedeckej rady rezonovali mnohé otázky týkajúce sa vedeckej činnosti v podmienkach MS, jej systematickej propagácie a prezentácie.

Peter CABADAJ,
vedecký tajomník MS

Prednáška o generálovi Štefánikovi v Podunajských Biskupiciach

Živá diskusia o slovenskom hrdinovi

Text a foto: Ján KŠIŇAN

Prvý májový štvrtok patril v biskupickom kultúrnom dome M. R. Štefánikovi. Prednášku o ňom v predvečer výročia jeho tragickej smrti pod názvom M. R. Štefánik – ako ho nepoznáme zorganizovalo občianske združenie Za lepšie Biskupice v spolupráci s miestnym odborom Matice slovenskej. Pozvanie prednášať o jednej z najvýznamnejších postáv našich dejín prijal historik Michal Kšiňan, PhD., absolvent doktorandského štúdia na prestížnej parížskej univerzite Sorbonne.

Občianske združenie Za lepšie Biskupice pripravilo v deň smrti generála M. R. Štefánika prednášku o tomto hrdinovi Slovenska aj s autogramiádou autora životopisnej knihy o ňom historika Michala KŠIŇANA – doktora prestížnej parížskej Sorbony.

Prednášajúci sa v prvej časti prednášky venoval širším geopolitickým súvislostiam toho obdobia, do ktorých zasadil i zaujímavosti z ostatných výskumov v zahraničných archívoch na danú tému. V druhej časti oboznámil prítomných s menej známou faktogra-

fiou z osobných vzťahov a vkladu M. R. Štefánika k vzniku prvej ČSR po rozpade Rakúsko-Uhorska. Medzi zúčastnenými vznikla živá debata, predkladali sa najrôznejšie teórie a sprostredkované svedectvá, čo je neklamným dôkazom, že táto téma je napriek svojej

storočnici ešte stále zaujímavá. Prednáška bola spojená i s predajom výpravnej publikácie Štefánik od Michala Kšiňana. Napriek protichodným názorom v diskusiách sa všetci zúčastnení nakoniec rozišli v pokoji a dôstojnosti, aká podobnej téme rozhodne svedčí.

Matica slovenská podporila na Horehroní tradičné svätenie oviec

Deň valaskej kultúry a sviatok ovčiarstva

Text a foto: (pj)

Počas prvomájového predĺženého víkendu na Horehroní sa dolinami v okolí Salaša Zbojská rozozvučali zvonce stoviek oviec z rôznych chotárov. Miestni bačovia i valasi si pripomenuli tradíciu vyhánania oviec spoločne na pašu za sprievodu ovčiarov s rodinami a podľa zvykov valachov s požehnaním statku. Atmosféra bola príjemná. Teplé slnečné lúče, ovečky, brechot psov a rozliehajúca sa vôňa tradičných slovenských jedál pripravovaných z baraniny a jahňaciny.

Podujatie sa začalo svätou omšou v neďalekej kaplnke pri rozhladni na kopci Remety. Po požehnaní statku sa valasi a návštevníci presunuli do areálu Salaša Zbojská, kde sa konal kultúrny program zložený z vystúpení, ktoré pripomínali ovčiarsku slovenskú tradíciu. Vystúpili Michal Smetanka s pastierskymi ľudovými nástrojmi, folklórne zoskupenie Pohronci, Ľudová hudba Košarinka, heligonkári a detský folklórny súbor Tanečkovo.

„Mnohí Slováci nevedia, že v stredoveku nebolo hlavným pokrmom Slovákov bravčové alebo hovädzie mäso – ale baranina a jahňacina. Naši pred-

kovia chovali ovce aj pre ich trojaký úžitok, ako sa spieva v ľudovej piesni. Preto aj Matica slovenská z rozpočtu svojich Hlavných aktivít v roku 2018 podporila predovšetkým vystúpenia folklórnych súborov, ktoré návštevníkom pripomenuli kultúru našich valaských predkov,“ uviedol správca Matice slovenskej Maroš Smolec. Matica bola organizátorom tohto podujatia spolu so Salašom Zbojská a združením Región Horehronie.

„Dátum nie je náhodný, výnimočné obdobie v roku sa spája so sv. Jurajom, ktorý otvára zem bylinám a hadom, čo pre pastierov znamená začiatok poľnohospodárskeho roka a čas pre spásanie a produkciu zdravého ovčieho mlieka,“ uviedol Igor Vlček, majiteľ Salaša Zbojská. Podľa starých zvykov sa zozbierajú všetky ovce z chotárov, statok spoločne s valachmi, ktorým budú ovce zverené po celý rok, požehná kňaz a odslúži svätú omšu.

Ovčiarsky rok na Slovensku trval od Juraja do Mitra a mal svoje ustálené pastierske zvyky, medzi ktoré patrilo aj svätenie a vyhánanie oviec – ako sme to v minulých dňoch mohli vidieť v okolí Salaša Zbojská na Horehroní.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V 16. čísle SNN sme sa pýtali na vynikajúceho novinára i politika Jána Smolca, ktorý bol dlhé roky aj šéfredaktorom denníka Slovenská Republika. Pýtali sme sa však na to, akú novinársku organizáciu založil? Správna odpoveď mala znieť: Ján Smolec založil Slovenský syndikát novinárov a Klub novinárov za pravdivý obraz Slovenska, z ktorého vzniklo Združenie slovenských novinárov. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali výhercov: Jozefa Kučeru zo Zvolena; Mariána Luckého z Trstenej; Jozefa Bravisa z Novej Ľubovne. V SNN sa dlhodobo venujeme aj globálnemu vojnovému konfliktu, na konci ktorého sa rozpadla rakúsko-uhorská monarchia a vznikol prvý štát Čechov a Slovákov. Aké výročie je spojené s prvou svetovou vojnou aj so vznikom Česko-Slovenska? Svoje odpovede posielajte na známu redakčnú adresu našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej do konca mája.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

19. mája

– v roku 1848 (pred sto sedemdesiatimi rokmi), opustilo Banskú akadémiu v Banskej Štiavnici stotridsaťtri slovenských, českých a nemeckých vysokoškolákov na protest proti nastoleniu maďarského šovinizmu v organizácii školy

– stotridsaťpäť rokov uplynulo, čo umrel štúrovský revolučný básnik Samo Chalupka (1812 – 1883); jeho báseň Morho! sa stala symbolom dvoch povstaní: v roku 1848 i SNP

– pred dvadsiatimi rokmi stála na vrchole Mont Everestu trojica Slovákov pod vedením Vladimíra Zboja (1998)

20. mája

– stodesať rokov od narodenia priebojného divadelného režiséra, romantického herca a skvelého recitátora národného umelca Jána Jamnického (1908 – 1972)

21. mája

– pred deväťdesiatimi rokmi umrel spisovateľ Martin Kukučín, vlastným menom Matej Bencúr (1860 – 1928); pôsobil ako lekár v Chorvátsku, Chile a Argentine, zakladateľ modernej slovenskej prózy, autor románov Mladé letá, Dom v stráni, Mať volá a i. a množstva poviedok, črt a humoresiek (Rysavá jalovica, Veľkou lyžicou, Na podkonickom bále...)

– osemdesiatiny spisovateľa Blažaja Beláka, člena Spolku slovenských spisovateľov; takmer tridsať rokov bol bibliografom Matice slovenskej, vydal niekoľko kníh povestí a rozprávok a pre mládež prerazoval do súčasnej slovenčiny Hviezdoslavov epos Ežo Vikolinský

22. mája

– pred deväťdesiatimi piatimi rokmi sa narodil vynikajúci slovenský huslišťa skladateľ, koncertný majster Slovenskej filharmónie Aladár Móži (1923 – 1983)

23. mája

– pred sto päťdesiatimi rokmi sa vo Zvolene narodil generál Mirko Vesel (1903 – 1976), spoluorganizátor SNP, ktorý s bratom Milanom a so skupinou vojakov na rozkaz plk. Goliana 29. 8. 1944 obsadili budovy veliteľstva pozemného vojska v Banskej Bystrici, čím sa fakticky začalo Slovenské národné povstanie; v roku 1950 ho komunisti zbavili hodnosti, všetkých vyznamenaní a prepustili z armády, po čase sa mu podarilo emigrovať do Nemecka, kde v zabudnutí aj umrel

24. mája

– v roku 1918 (pred sto rokmi), sa v Martine uskutočnila tajná porada slovenských činiteľov o budúcom začlenení Slovenska vo federálnej ČSR

– pred desiatimi rokmi umrela manželka bývalého slovenského prezidenta Irena Schustrová (1937 – 2008)

25. mája

– rímskokatolícky arcibiskup Mikuláš Oláh poslal v roku 1563 (pred štyristo päťdesiatimi rokmi), na cirkevný koncil v Tridente list, v ktorom žiadal zrušenie celibátu pre katolíckych kňazov a povolenie prijímania pod oboma spôsobmi; koncil splnil len jeho druhú žiadosť

– v roku 1898 vznikol najstarší slovenský futbalový klub ETVE v Prešove, jeho následník Tatran Prešov má teda stodesať rokov

(jč)

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.